

Näringsutskottets betänkande

1980/81:44

över proposition 1980/81:67 om vissa frågor angående stålindustrin, m. m., del av proposition 1980/81:100 och motioner om stålindustrin

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1980/81:67 om vissa frågor angående stålindustrin, m. m. (utom moment 5) och elva motioner som har väckts med anledning av denna proposition,

dels proposition 1980/81:100 bilaga 17 (industridepartementet) punkterna G 5 och G 6 (anslag till SSAB Svenskt Stål AB, m. m.).

dels sju motioner från allmänna motionstiden om stålindustrin m. m.

Proposition 1980/81:67 moment 5 behandlas av arbetsmarknadsutskottet i betänkande AU 1980/81:23.

Utskottet avser att senare i vår avlämna ett betänkande om mineralförsörjning m. m. (NU 1980/81:43).

Företrädare för SSAB Svenskt Stål AB har inför utskottet lämnat upplysningar i ärendet. Företrädare för Lindesbergs kommun och för de fackliga organisationerna vid Stråssa gruva har inför utskottet framfört synpunkter och därvid överlämnat skrivelser.

Upplysningar om stålverkens skrotförsörjning har inför utskottet lämnats av ordföranden i Jernkontorets fullmäktige bruksdisponent Wilhelm Ekman.

Skrivelser har vidare inkommit från Svenska gjuteriföreningen, Gävleborgs läns TCO-distrikt och Svenska metallindustriarbetareförbundet avdelning 63 Järnbruksklubben (Borlänge).

Proposition 1980/81:67

Förslag

I propositionen föreslås, såvitt här är i fråga, att riksdagen

1. till Lån till SSAB Svenskt Stål AB för rekonstruktionsändamål på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 85 000 000 kr.,

2. till Lån till SSAB Svenskt Stål AB för strukturändamål på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 17 000 000 kr.,

3. till Bidrag till SSAB Svenskt Stål AB på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 1 645 000 kr.,

4. medger att 454 000 000 kr. av de under anslaget Lån till ett nytt handelsstålbolag för rekonstruktionsändamål [anvisade medlen] används som avskrivningslån för förvärv av aktierna i AB Doman i enlighet med vad föredragande statsrådet har anfört,

6. till Medelstillskott till vissa utvecklingsbolag på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.

Huvudsakligt innehåll

I propositionen redogörs för stålindustrins utveckling i Sverige och utlandet. Dessutom presenteras SSAB:s Perspektivplan 1980, som utgör en utvecklingsplan för företaget. Vidare redovisas regeringens syn på stålindustrins skrotförsörjning och på vissa andra aktuella problem inom branschen.

Innebörden av förslagen i propositionen är i huvudsak att närmare 104 milj. kr. anvisas till SSAB i form av lån och bidrag bl. a. för en ny ugn till universalvalsverket i Luleå och för ombyggnad av plastbeläggningsslinjen i Borlänge. För att sysselsättningen i Borlänge, Ludvika och Oxelösunds kommuner skall stärkas föreslås vidare att 20 milj. kr. anvisas som medelstillskott till utvecklingsbolag med verksamhet inom dessa kommuner.

Proposition 1980/81:100

Under här aktuella punkter i proposition 1980/81:100 bilaga 17 föreslås följande:

G 5. Betalning av ränta och amortering på statens skuld till SSAB Svenskt Stål AB (s. 158 f.)

att riksdagen till Betalning av ränta och amortering på statens skuld till SSAB Svenskt Stål AB för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 42 300 000 kr.

G 6. Lån till ett nytt handelsstålbolag för rekonstruktionsändamål (s. 159)

att riksdagen till Lån till ett nytt handelsstålbolag för rekonstruktionsändamål för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 200 000 000 kr.

Motioner

De motioner som har väckts med anledning av proposition 1980/81:67 och som behandlas i detta betänkande är följande:

1980/81:1923 av Ingemar Konradsson m. fl. (s), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. hos regeringen begär en plan för hur specialstålverkens råvarubas skall tryggas,

2. som sin mening ger regeringen till känna att verksamheten vid Spännarhyttan och gruvbrytningen i Stråssa bör fortsätta till dess en sådan plan redovisats för riksdagen,

6. hos regeringen hemställer om åtgärder så att prospekteringsarbetet vid Håkansboda kan fullföljas på sätt som anges i motionen,

7. hos regeringen hemställer om åtgärder för att trygga den långsiktiga verksamheten vid Mineralprocesser AB i Stråssa,

1980/81:1926 av Karl Björzén m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen framförts om förberedelse för regeringsmedverkan vid eventuellt förhandlingssambrott i pågående förhandlingar om skrotfördelningsprinciperna.

2. under förutsättning av bifall till regeringens hemställan i proposition 1980/81:67 punkt 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att beviljat lån för rekonstruktionsändamål ej bör vara bundet vid viss angiven investering.

1980/81:1927 av Erik Larsson m. fl. (c, m), vari hemställs att riksdagen

1. uttalar sig för ett fullföljande av prospekteringen vid Håkansboda.

2. uttalar sig för att ingen inskränkning av gruvdriften i Stråssa sker förrän prospekteringen vid Håkansboda fullföljts,

3. uttalar att fortsatt och utvidgat samarbete bör ske mellan gruvorna i Grängesberg och Stråssa.

4. hos regeringen begär att förhandlingar förs med berörda parter i syfte att garantera fortsatt drift av processlaboratoriet i Stråssa,

1980/81:1928 av Karl-Gustaf Mathsson m. fl. (s), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. uttalar sig för att Bondgruvan i Norberg inte får vattenfyllas,

3. hos regeringen begär att ett administrationsanslag på 300 000 kr. utgår till utvecklingsfonden i Västmanlands län inom propositionens angivna ramar,

1980/81:1929 av Yngve Nyquist m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen beslutar att tidigare anvisade 197,7 milj. kr. i fortsättningen får utnyttjas av SSAB för i motionen angivna ändamål,

1980/81:1930 av Olof Palme m. fl. (s), såvitt gäller hemställan att

riksdagen

1. begär att regeringen inrättar en särskild kommission med uppgift att planera stålindustrins metallurgiutveckling.

2. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om åtgärder för att säkerställa en fortsatt drift av masugnen i Spännarhyttan och stålverket i Surahammar,

3. begär att regeringen tar initiativ till att en plan utarbetas för en fortsatt samordning inom den svenska handelsstålsindustrin,

4. begär att regeringen framlägger förslag till en struktur-, investerings- och sysselsättningsplan för specialstålsindustrin i enlighet med vad som anförts i motionen,

6. som sin mening uttalar att den för granultillverkningen i Grängesberg erforderliga investeringen igångsätts snarast.

7. som sin mening uttalar att förutsättningarna för en ökad vidareförädling av malmen från SSAB:s gruvor snarast skall utvärderas och redovisas för riksdagen.

8. som sin mening uttalar vad som i motionen anförts angående åtgärder som påverkar förutsättningarna för gruvdriften inom SSAB,

9. begär att regeringen tar initiativ till en förändring av ägarstrukturen i Mineralprocesslaboratoriet AB i enlighet med vad som anförts i motionen,

10. som sin mening uttalar att SSAB:s produktion av järnvägsräls överförs till Luleå,

11. som sin mening uttalar vad som i motionen anförts angående en modernisering av finvalsverket i Luleå,

12. begär att regeringen tar initiativ till en förändring av ägarstrukturen i SSAB i enlighet med vad som anförts i motionen,

13. som sin mening uttalar vad som i motionen anförts angående finansieringen av sysselsättnings- och utvecklingsfrämjande åtgärder inom SSAB.

14. till Lån till SSAB Svenskt Stål AB för rekonstruktionsändamål på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 115 000 000 kr.,

15. till Medelstillskott till vissa utvecklingsbolag på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 45 000 000 kr..

1980/81:1931 av Sten-Ove Sundström (s), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna att en ombyggnad av finvalsverket i Luleå bör komma till stånd utan onödigt dröjsmål [och m]edel för de första årens kostnader för ombyggnaden, 120 milj. kr., tas ur de av riksdagen tidigare anvisade 197,7 milj. kr. till Svenskt Stål AB som utgörs av rekonstruktions- och strukturlån,

2. som sin mening ger regeringen till känna att de uppräknade åtgärderna

för att fullfölja satsningarna vid järnverket i Luleå snarast bör komma till stånd.

1980/81:1932 av Olle Svensson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utvecklingen inom handels- och specialstålsindustrierna.

1980/81:1933 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. uttalar att svensk järnmalsbrytning och stålpolitik i framtiden bör inriktas på att befrämja en rättvis och global fördelningspolitik.

2. uttalar att grundvalen för en ny gruv- och stålpolitik skall vara följande:

- hela gruv- och stålindustrin nationaliseras och samordnas i ett "svenskt metallbolag",
- gruv- och stålindustrin skall byggas upp efter samhällsekonomiska intressen,
- en satsning görs på ny teknik och nya produkter samt högt driven förädling enligt vad i motionen anförts,
- en samordning av gruv-, stål- och verkstadsindustrin sker där planer fastställs för lokalisering av förädlingsindustrier till hotade och drabbade bruksorter,
- nya marknader inom landet skapas genom en offensiv industripolitik,
- självförsörjningsgraden av stålprodukter ökas,
- långsiktiga handelsavtal bör ingås med planekonomierna och länderna i den tredje världen,
- inom stål- och gruvsektorn förverkligas en samhällsstyrd forskning och utveckling enligt vad i motionen anförts,
- processteknik, teknik för vidareförädling och gruvteknik utvecklas med sikte på att utnyttja svenskt kunnande.

3. hemställer hos regeringen om att konsortialavtalet om SSAB upptas till ny förhandling varvid samhällsekonomiska utgångspunkter skall vara vägledande i ett nytt avtal där samhället är ensamägare.

4. hemställer hos regeringen om åtgärder för att lösa ut de privata ägarna – Stora Kopparberg och Gränges/Electrolux – ur SSAB med ett symboliskt belopp och att deras fordringar på SSAB skall anses förverkade enligt vad i motionen anförts.

5. hemställer hos regeringen om initiativ för att den kraftförsörjning som vid SSAB:s bildande ställdes utanför bolaget tillförs samhället enligt vad i motionen anförts.

6. uttalar att stålindustrin bör betraktas som en basnäring som kräver resurser från samhället och att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag om erforderliga medel för investeringar i SSAB enligt vad i motionen anförts.

7. uttalar att en ny plan för SSAB:s framtidsinriktning bör utarbetas, vilken grundas på samhällsekonomi, integrerad produktion, ny teknik,

förädling och i övrigt enligt vad i motionen anförts.

8. hos regeringen begär förslag till investeringsmedel till SSAB för att tillverka granuler (mikropelletts) i Grängesberg.

9. hemställer hos regeringen om att vidta erforderliga åtgärder för att trygga gruvbrytningen i SSAB:s gruvor i Grängesberg. Stråssa och Danne-mora, varvid ingen gruvbrytning bör tillåtas upphöra förrän malmen är utbruten och ersättningsjobb anskaffats.

10. hemställer hos regeringen om erforderliga åtgärder för att omedelbart stoppa nedläggningen av Spännarhyttan och ytterligare nedläggningar och avskedanden inom specialstålsindustrin i avvaktan på att en samhällsekon-miskt grundad plan för framtida verksamhet och råvaruförsörjning presen-terats.

11. hemställer hos regeringen om att framlägga en krisplan för de mindre handelsstålverken, med målsättning att rädda stålindustrin och sysselsätt-ningen på de berörda orterna.

12. hemställer hos regeringen om att ta initiativ för att samordna metallurgikapaciteten för handels- och specialstålsindustrin för att minska andelen importerat skrot och säkerställa behovet av malmbaserad metallur-gi.

13. hemställer hos regeringen om att ta initiativ för att de nya reduktions-processerna uppförs i full skala enligt vad i motionen anförts.

1980/81:1934 av Olle Westberg i Hofors (s), såvitt gäller hemställan att riksdagen

2. hos regeringen begär en plan för hur specialstålverkens råjärns- och skrotförsörjning skall tryggas.

3. som sin mening ger regeringen till känna behovet av ett aktivt stöd för utvecklingen av plasmateknologin.

1980/81:1938 av Sune Johansson m. fl. (s), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. uttalar att en samordnad plan för specialstålsindustrin skyndsamt skall utarbetas.

4. begär att regeringen medverkar till att ett långsiktigt avtal om skrotfördelningsprinciperna kommer till stånd.

Yrkande 3 i motion 1980/81:1938 avser utskottet att behandla i betänkan-det NU 1980/81:43 (jfr s. 1).

Återstående delar av motionerna 1980/81:1923, 1980/81:1928, 1980/81:1930, 1980/81:1934 och 1980/81:1938 har hänvisats till arbetsmarknadsut-skottet, som behandlar dem i sitt betänkande AU 1980/81:23.

De motioner från allmänna motionstiden som behandlas i detta betänkan-de är följande:

1980/81:324 av Yngve Nyquist m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen hos

regeringen begär en utredning om den svenska specialstålsindustrins råjärnsförsörjning samt att i avvaktan på resultatet av en sådan utredning beslutet om Spännarhyttans nedläggande inte får verkställas.

1980/81:325 av Yngve Nyquist m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär en omedelbar översyn och redovisning av möjligheterna till stödjande åtgärder för gruvhanterings framtida utveckling, varvid särskild hänsyn tas till situationen vid gruvfälten i Mellansverige i enlighet med vad i motionen anförts.

1980/81:599 av Yngve Nyquist m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen beslutar tillförsäkra utvecklingsfonden i Kopparbergs län för stöd till Dala Invest AB sådana successiva resurser som förutsattes i riksdagens beslut i anslutning till proposition 1978/79:126,

1980/81:602 av Bo Södersten m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen upptar en omförhandling med Stora Kopparbergs Bergslag AB som utmynnar i att den del av bolagets kraftresurser som utgjort en integrerad del av dess tidigare stålframställning i framtiden överförs i samhällets ägo,

1980/81:847 av Raul Blücher (vpk), såvitt gäller hemställan (3) att riksdagen hos regeringen begär åtgärder dels för att beslutade och planerade inskränkningar inom specialstålsindustrin inte verkställs, dels för att motutredningar i facklig regi läggs fram för de aktuella produktionsenheternas framtid och att dessa utredningars alternativ allvarligt prövas innan några andra förändringar får äga rum.

1980/81:1022 av Raul Blücher (vpk), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär åtgärder dels för att beslutade och planerade inskränkningar vid Storfors rörverk i Värmland inte verkställs, dels för att motutredningar i facklig regi läggs fram för Storfors Bruks framtid och att dessa utredningsalternativ allvarligt prövas innan några andra förändringar får äga rum.

1980/81:1385 av Sven Andersson (fp) och Christer Eirefelt (fp), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär en fördelningsplan av skrot så att specialstålsindustrins och de mindre handelsstälverkens råvarubas tryggas.

Uppgifter i anslutning till vissa av de aktuella förslagen

Stålsindustrins skrotförsörjning*

Sedan 1910-talet samarbetar nästan alla stålverk om inköp av det skrot som behövs i stålframställningen. Samarbetet sker enligt i huvudsak följande system.

* Utförligare redogörelser finns bl. a. i betänkande NU 1974:46 och i Pris- och kartellfrågor 1980:6.

Allt skrot – även importerat – som verken behöver upphandlas i princip genom AB Järnbruksförnödenheter (JBF). Detta företag ägs till 100 % av 17 samverkande stålverk. JBF fördelar det tillgängliga skrotet mellan verken. Till grund för fördelningen och prissättningen ligger ett särskilt avtal mellan järnbruken.

För att få leverera skrot till svenska stålverk måste skrotförsäljarna träffa s. k. verksleverantörsavtal med JBF. Dessa avtal förutsätter att leverantören kan utfästa sig att leverera vissa minimikvantiteter till JBF. Samtidigt garanterar JBF avsättningen för allt skrot som verksleverantörerna kan uppbringa inom landet.

Sedan mitten av 1920-talet råder exportförbud för skrot.

Under den senaste tioårsperioden har behovet av importerat skrot varierat. I slutet av 1970-talet var emellertid importen relativt obetydlig. Den omfattade år 1979 ca 80 000 ton, dvs. ca 2,7 % av förbrukningen.

Prognoser som gjordes inom JBF kring årsskiftet 1979-1980 pekade på en kraftig ökning av behovet av importerat skrot under de närmaste åren. Vissa bedömare bland stålverken menade att det årliga importbehovet skulle stiga mot en nivå av 800 000 ton redan i mitten av 1980-talet. Bakgrunden angavs vara bl. a. SSAB:s planer att basera en ökad andel av sin stålframställning på skrot. Förhandlingar mellan stålverken om ett nytt avtal rörande leveranserna från JBF ledde inte till någon uppgörelse. Som redovisas i proposition 1980/81:67 (s. 27) – liksom av utskottet våren 1980 (NU 1979/80:51 s. 17 f.) – begärde vissa järnbruk åtgärder av regeringen i syfte att lösa skrotförsörjningsfrågan.

Kraven på statliga åtgärder avvisades av industriminister Nils Åsling, som i olika sammanhang under år 1980 har uttalat att frågan om stålindustrins skrotförsörjning och fördelningsprinciperna bör lösas genom överläggningar mellan företagen i branschen.

En promemoria rörande skrotförbrukningen har utarbetats inom industri-departementet och förelåg i maj 1980.

Vid ungefär denna tidpunkt inleddes överläggningar mellan företrädare för vissa stålverk om situationen på skrotmarknaden. Överläggningarna, vilka fortfarande pågår, leds av ordföranden i Jernkontorets fullmäktige bruksdisponent Wilhelm Ekman. Som ett led i dessa överläggningar har ytterligare underlagsmaterial avseende bl. a. det framtida skrotbehovet tagits fram inom Jernkontoret. Av uppgifter som den 16 mars 1981 publicerats i personaltidningen Svenskt Stål framgår att Jernkontorets senaste bedömningar indikerar ett väsentligt lägre behov av importerat skrot än som antogs för ett år sedan.

I ett anförande i Borlänge den 20 februari 1981 tog industriministern upp frågan om fördelningen av skrot inom stålbranschen. Anförandet har sammanfattats i ett pressmeddelande från industridepartementet (1981:17) av följande lydelse:

Fördelningen av skrot är en fråga som stålbranschen har alla förutsättningar att klara internt, utan statlig inblandning. De överläggningar som pågår inom branschen bör kunna leda fram till en principöverenskommelse mellan de berörda stålverken om skrotförsörjningen.

De krav som nu reses på att staten skall ingripa i branschens förhandlingar om skrotet och därmed ta ett kostnadsansvar för stålindustrins skrotförsörjning, är inte rimliga. Detta inte minst mot bakgrund av att vi har ett betydande kapacitetsöverskott i råstålstillverkningen i Sverige. Det är bättre att stålföretagen ägnar sig åt att gå igenom möjligheterna att utnyttja landets stålresurser, i stället för att ropa på staten, sade industriministern.

Bakgrunden är att ett ökande behov från stålbranschens sida att köpa skrot kan förutses för de närmaste åren. Flera faktorer ligger bakom denna utveckling. Såväl specialstålverken som handelsstålverken har under de senaste åren investerat i stränggjutningsanläggningar, som ger en mer rationell och lönsam drift, men mindre spill i form av skrot. SKF Steel, som i likhet med ett par andra specialstålföretag lämnat malmbasen i sin stålframställning, planerar ett ökat behov av att köpa skrot. SSAB kommer att förbruka skrot som kylmedel i konvertrarna om man går över till enbart stränggjutning. I dagarna läggs dessutom metallurgin i Domnarvet ned. När dessa åtgärder fått full effekt kan det resultera i en ökad skrotförbrukning som kan göra det nödvändigt att importera skrot i betydande omfattning.

Men industriministern pekade på fyra alternativ för att möta en växande skrotförbrukning. Dessa alternativ har tagits fram av en branshexpert på industridepartementets uppdrag:

1. Ökad användning av tackjärn i elektrostålugnarna.
2. Kylning av LD-konvertrar i Luleå och Oxelösund med malm och tackjärn.
3. Ökning av järnsvampsproduktionen i Hofors respektive Sandviken i befintliga anläggningar med ny teknik.
4. Leverans av malmbaserade stränggjutna ämnen från Luleå och Oxelösund till mellansvenska stålverk.

Industriministern konstaterade att det på detta sätt är möjligt att med inhemska råvaror täcka det väntade skrotbehovet. Avgörande för vilken stålproduktion och råvaruförbrukning vi får inom branschen är självfallet den internationella efterfrågan på stål, som för närvarande är starkt vikande.

Eftersom man även internationellt ökar användningen av skrot i stålindustrin kommer sannolikt prisnivån på importskrot att öka betydligt, oavsett vilka åtgärder vi vidtar i Sverige. Det är därför bättre att de svenska stålverken går in för att utnyttja den malm och det stål som står till förfogande inom landet och träffar avtal om råvaruförsörjningen som gagnar hela branschen. Därmed minskar faran för en växande skrotimport, som skulle medföra stora merkostnader och sämre konkurrenskraft för svensk stålindustri.

Samordning av handelsstålsindustrin

Utanför SSAB finns ett antal mindre handelsstålföretag, nämligen Boxholms AB, Smedjebackens Valsverks AB, Halmstads Järnverk AB, Kockums Järnverk AB, Gullspåns Elektrokemiska AB, Hallstahammar

AB och AB Qvarnshammars Jernbruk.

Vid riksdagsbehandlingen våren 1978 av proposition 1977/78:87 om statligt engagemang inom handelsstålsindustrin m. m. tog näringsutskottet särskilt upp situationen för dessa mindre handelsstålverk (NU 1977/78:45). Utskottet underströk (s. 21) vad som hade anförts i proposition 1977/78:87 (s. 46 f.) om det angelägna i att dessa verk även i framtiden kan bevara sin konkurrenskraft. Åtgärder som SSAB vidtar som ett led i sin strukturomvandling får, anförde utskottet, inte utformas så att de leder till väsentliga svårigheter för de mindre verken.

När dessa uttalanden gjordes pågick samtal mellan de mindre handelsstålsföretagen och med SSAB. Dessa samtal leddes av före LO-ordföranden Arne Geijer, som i december 1977 hade tillkallats av regeringen för denna uppgift. I september 1978 redovisade Geijer till industriministern resultatet av sitt arbete. Han skisserade därvid vissa förslag till ändringar av ägarstrukturen.

Folkpartiregeringen beslöt i december 1978 att inte vid den tidpunkten ta initiativ till förhandlingar om ägarmässig och organisatorisk samordning mellan SSAB och andra företag i branschen. Skälen till beslutet har redovisats i näringsutskottets betänkande NU 1979/80:51 (s. 13 f.). Ett socialdemokratiskt motionsyrkande om uppmaning till regeringen att ta initiativ till samordningsförhandlingar avslogs av riksdagen våren 1979 på förslag av utskottet (NU 1978/79:43 s. 25).

Våren 1980 föreslogs på nytt i en socialdemokratisk partimotion att riksdagen skulle uppmana regeringen att ta initiativ angående en fortsatt samordning inom svensk handelsstålsindustri. Utskottet (NU 1979/80:51 s. 28) redovisade att samråd mellan industriministern och företrädare för de mindre handelsstålverken hade inletts under hösten 1979. I början av år 1980 hade kontakt också tagits med de berörda fackliga organisationerna. Diskussionerna torde, anförde utskottet, i väsentlig mån påverkas av resultatet av SSAB:s pågående utredningsarbete om ett nytt mediumvalsverk i Luleå. Utskottet, som hade erfårit att SSAB avsåg att diskutera mediumvalsverksutredningens resultat med övriga handelsstålverk, sade sig räkna med att regeringen, när resultatet av dessa diskussioner förelåg, skulle ta de initiativ som kunde behövas. Det fanns därför enligt utskottets mening inte något behov av att riksdagen gjorde ett sådant uttalande som hade föreslagits i motionen.

I en reservation pekade utskottets socialdemokratiska ledamöter på att företrädare för branschen hade krävt åtgärder för samordning mellan handelsstålverken. De ansåg statlig medverkan fordras för att en önskvärd samordning inom svensk handelsstålsindustri skulle komma till stånd.

Riksdagen följde utskottet.

Planering för specialstålsindustrin

För att underlätta strukturuomvandlingen inom specialstålsindustrin – och även stålgluteriindustrin – beslöt riksdagen år 1977 om vissa tidsbegränsade stödåtgärder (prop. 1977/78:47, NU 1977/78:30, rskr 1977/78:84). Förslagen i propositionen utgick från bedömningar och förslag som specialstålsutredningen hade lagt fram i rapporten (Ds I 1977:3) 1977 års specialstålsutredning.

De beslutade åtgärderna innebar att berörda företag under åren 1978 och 1979 gavs möjlighet att få statliga lån med sammanlagt högst 700 milj. kr. och lånegarantier med sammanlagt högst 600 milj. kr. De närmare villkoren framgår av förordningen (1977:1123) om statligt stöd till strukturåtgärder inom specialstålsindustrin m. m.

En delegation för strukturfrågor inom vissa branscher (strukturdelegationen) inrättades av regeringen. I strukturdelegationens instruktion (1977:1124) angavs två uppgifter, nämligen dels att pröva frågor om lån och lånegaranti enligt nyssnämnda förordning, dels att ta initiativ till, följa och stödja strukturuomvandling inom specialstålsindustrin. Strukturdelegationens verksamhetsberättelse för åren 1978 och 1979 har fogats till proposition 1980/81:67 som bilaga 3.

Formerna för det statliga stödet till specialstålsindustrin var omstridda under riksdagsbehandlingen år 1977. I socialdemokratiska reservationer till utskottets betänkande NU 1977/78:30 (s. 17 f.) anfördes bl. a. att några riktlinjer för strukturdelegationens handlande inte hade lämnats, att regeringen borde lägga fram förslag till strukturprogram för specialstålsindustrin och att en bättre samordning mellan det föreslagna stödet och det regional- och arbetsmarknadspolitiska stödet borde komma till stånd.

I en reservation till utskottets betänkande NU 1978/79:44 – med anledning av proposition 1978/79:194 om ändring av lån till Uddeholms AB – upprepade de socialdemokratiska ledamöterna sin kritik (s. 5 f.). De uttalade härvid att regeringen snarast borde lägga fram en investerings-, struktur- och sysselsättningsplan för specialstålsindustrin. Planen borde också innehålla ett samlat program avseende forsknings- och utvecklingsarbetet inom branschen. Vidare borde, ansåg reservanterna, regeringen ta initiativ till en ägarsamordning inom specialstålsindustrin så att en sådan branschplanering skulle bli möjlig.

I den del av betänkandet som reservanterna vände sig mot anförde utskottet bl. a. följande (s. 3 f.). Statsmakterna tar aktiv del i strukturuomvandlingsprocessen genom att lämna erforderligt finansiellt stöd till angelägna projekt. Härigenom skapas förutsättningar för lönsamhet på sikt inom branschen och ökad trygghet för dess anställda. Det ankommer på företagen och de anställdas företrädare att närmare utforma planerna för hur strukturuomvandlingen skall genomföras. Utskottet fann det mot denna bakgrund inte vara motiverat att statsmakterna fastställer en övergripande

plan för hela branschen eller att åtgärder vidtas i syfte att öka det statliga ägandet inom den svenska specialstålsindustrin. – Riksdagen följde utskottet.

Under en interpellationsdebatt den 18 april 1980 (RD 1979/80:124 s. 126 f.) om sysselsättningen vid Surahammars Bruks AB:s anläggningar i Surahammar och Norberg (Spännarhyttan) krävde Karl-Gustaf Mathsson (s) att regeringen skulle ta initiativ till "en samlad lösning av hela specialstålsindustrins strukturproblem". Han åberopade härvid särskilt fyra skäl: läget i Surahammar och Spännarhyttan, möjligheterna att nya processer för råjärnstillverkning införs, skrotförsörjningssituationen och behovet av samverkan för annan råvaruförsörjning än skrot. Industriministern efterlyste en mer konkret debatt om innebörden av begreppet "samlad lösning".

Näringsutskottet (NU 1979/80:51) avstyrkte i maj 1980 ett socialdemokratiskt motionsyrkande om att regeringen skulle lägga fram förslag till en struktur-, investerings- och sysselsättningsplan för specialstålsindustrin. Utskottet uttalade härvid att ansvaret för strukturförändringar främst åvilar företagen och deras anställda. Statsmakterna har tagit aktiv del i strukturomvandlingsprocessen genom att lämna erforderligt finansiellt stöd till angelägna projekt. I en reservation anslöt sig utskottets socialdemokratiska ledamöter till förslaget om en plan för specialstålsindustrin och utvecklade närmare vad en sådan plan borde innehålla. Riksdagen följde utskottet.

Håkansboda-projektet

Håkansboda ligger i anslutning till Strässagruvan. Vissa mineralfyndigheter, innehållande bl. a. koppar, har gjorts.

I de statliga lån till SSAB för rekonstruktionsändamål som riksdagen beslöt om våren 1979 (prop. 1978/79:126, NU 1978/79:43, rskr 1978/79:369) ingick 5 milj. kr. för utredningsarbete om Håkansbodamalmen.

En utvärdering av pågående prospekteringsarbeten avses ske under senhösten 1981, varefter beslut kan fattas om fortsatt prospektering. Om fyndigheten visar sig brytvärd torde SSAB komma att överlåta brytningen till något annat svenskt mineralföretag.

Utskottet

Inledning

I det följande lämnas en kort redogörelse för riksdagens behandling sedan år 1977 av frågor kring stålindustrin.

Hösten 1977 beslöt riksdagen om tidsbegränsat statligt stöd för att underlätta strukturomvandlingen inom specialstålsindustrin och stålgiuteriindustrin (prop. 1977/78:47, NU 1977/78:30, rskr 1977/78:84). Under åren 1977–1979 har riksdagen dessutom anslagit särskilda medel för lån till vissa

specialstålsföretag, nämligen Uddeholms AB, Nyby Uddeholm AB och AB Bofors-Kilsta.

Ett riksdagsbeslut om statlig finansiell medverkan vid bildandet av SSAB Svenskt Stål AB (SSAB) fattades våren 1978 (prop. 1977/78:87, NU 1977/78:45, rskr 1977/78:198). Styrelsen för SSAB fastställde i maj 1978 en övergripande strukturplan för utvecklingen av företaget.

Under våren 1979 hade riksdagen att ta ställning till förslag om ytterligare lån till SSAB i syfte att överbrygga sysselsättningssvårigheter i samband med genomförandet av strukturplanen (prop. 1978/79:126, NU 1978/79:43, rskr 1978/79:369). Vid detta tillfälle begärde riksdagen att regeringen skulle för riksdagen presentera en utvecklingsplan för SSAB. I sitt betänkande behandlade näringsutskottet då även frågor om bl. a. samordning av handelsstålsindustrin och om alternativa råjärnsprocesser.

Samtidigt berördes också frågor kring specialstålsindustrins strukturfrågor (NU 1978/79:44).

Våren 1980 behandlade näringsutskottet (NU 1979/80:51) ett tiotal motioner rörande bl. a. handelsstålsindustrin (inkl. SSAB), specialstålsindustrin samt järn- och stålgljuteriindustrierna. Flera av motionsyrkandena anknöt till ett åtgärdsprogram för SSAB som hade offentliggjorts av företagsledningen i december 1979 mot bakgrund av att en betydande förlust förutsågs för år 1980. Efter beredning av utskottet tog riksdagen ställning till bl. a. frågor om ägarförhållandena inom SSAB, om riktlinjer för den tidigare nämnda utvecklingsplanen för SSAB, om SSAB:s järnmalmsgruvor, om samordning av handelsstålsindustrin, om alternativa processer för råjärns-tillverkning, om stålindustrins skrotförsörjning och om planering för specialstålsindustrin.

Förslagen i den nu framlagda propositionen 1980/81:67 gäller i huvudsak åtgärder avseende SSAB. I propositionen lämnas redogörelser för stålindustrins utveckling i Sverige och i utlandet, för SSAB:s Perspektivplan 1980 – dvs. den utvecklingsplan som riksdagen begärde våren 1979 – och för regeringens syn på stålindustrins skrotförsörjning och på vissa andra aktuella problem inom stålbranschen.

Strukturomvandlingen inom bl. a. stålindustrin har lett till att vissa kommuner i Bergslagen har drabbats hårt. Näringsutskottet vill fästa uppmärksamheten på att arbetsmarknadsutskottet nyligen har föreslagit – i betänkande AU 1980/81:23 om regionalpolitik (s. 36 och 46) – att i orter i Bergslagen som drabbats av den nämnda strukturkrisen bl. a. skall kunna utgå förstärkt regionalpolitiskt stöd efter i princip de regler som gäller för stödområde 4.

I detta betänkande tar utskottet först upp frågor av mer branschövergripande betydelse, bl. a. ett förslag i den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:1930 om tillsättande av en särskild kommission med uppgift att planera stålindustrins metallurgiutveckling. I det sammanhanget aktualiseras frågor om stålindustrins skrotförsörjning och om alternativa råjärnsprocesser. Därefter behandlas frågorna om samordning av handelsstålsindustrin

och om planering av specialstålsindustrin. Vid behandlingen av föreliggande förslag avseende SSAB ägnas särskild uppmärksamhet åt frågor rörande företagets gruvdivision. Avslutningsvis behandlas frågor om medelstillskott till vissa utvecklingsbolag.

Metallurgi och insatsvaror, m. m.

Näringsutskottet redovisade förra året att frågan om *stålindustrins skrotförsörjning* kommit att tilldra sig ökat intresse. Bakgrunden är att olika bedömningar har tytt på en kraftig ökning av behovet av importerat skrot. Samtidigt har möjligheterna att köpa erforderliga kvantiteter utomlands satts i fråga. En kort redogörelse för frågan om stålindustrins skrotförsörjning har lämnats i det föregående (s. 7).

Hithörande frågor behandlas i ett särskilt avsnitt i propositionen (s. 27). Det framgår att regeringen anser att frågan bör lösas genom överläggningar mellan företagen i branschen och att regeringen förutsätter att branschen kommer att nå någon form av överenskommelse om ett långsiktigt avtal om skrotfördelningsprinciperna. I propositionen redovisas att företrädare för stålverken under våren och sommaren 1980 har överlagt om den framtida skrotförsörjningen.

Flera motioner innehåller yrkanden som direkt tar sikte på hithörande frågor.

I motion 1980/81:1385 föreslås att riksdagen skall hos regeringen begära en plan för fördelningen av skrot så att specialstålsindustrins och de mindre handelsstålsverkens råvarubas tryggas.

En viss kritik mot regeringens ställningstagande i skrotförsörjningsfrågan framförs i motion 1980/81:1926. Motionärerna instämmer visserligen i förhoppningen att ett avtal om skrotfördelningsprinciperna skall kunna ingås. De säger sig emellertid inte våga förutsätta att en sådan överenskommelse kan uppnås i tid, dvs. före den 30 juni 1981, då nuvarande avtal upphör att gälla. Mot denna bakgrund föreslår de ett riksdagsuttalande av innebörd att regeringen bör vara beredd att medverka vid ett eventuellt sammanbrott av förhandlingarna.

Förslaget i motion 1980/81:1938 går ut på att riksdagen skall begära att regeringen medverkar till att ett långsiktigt avtal om skrotfördelningsprinciperna kommer till stånd. Också motionerna 1980/81:1923 och 1980/81:1934 innehåller förslag i samma riktning.

Av den föregående redogörelsen med vissa uppgifter om stålindustrins skrotförsörjning (s. 7 f.) framgår bl. a. att det finns olika alternativ för att möta en växande skrotförbrukning. Det är sålunda möjligt att öka användningen av tackjärn i elektrostålugnar, att kyla LD-konvertrar i Luleå och i Oxelösund med malm och tackjärn, att med ny teknik öka järnsvampproduktionen i Hofors och i Sandviken och att utnyttja malmbaserade stränggjutna ämnen från Luleå och Oxelösund i mellansvenska stålverk.

De nyssnämnda överläggningarna rörande skrotförsörjningen pågår fortfarande och leds av ordföranden i Jernkontorets fullmäktige bruksdisponent Wilhelm Ekman. Denne har lämnat utskottet upplysningar om hur överläggningarna fortskrider.

Utskottet förutsätter att, som också uttalas i propositionen (s. 27) och som utskottet betonade i sitt betänkande våren 1980 (NU 1979/80:51 s. 31), regeringen fortlöpande följer utvecklingen på skrotområdet och tar de initiativ som erfordras. Då förhandlingar f. n. pågår mellan de berörda företagen anser sig utskottet dock inte ha anledning att föreslå riksdagen begära att regeringen nu vidtar åtgärder i frågan. Resultatet av de pågående förhandlingarna bör avvaktas. Om dessa förhandlingar inte leder till resultat bör regeringen ta de initiativ som krävs för att få till stånd en överenskomst för att lösa skrotfrågan. Vad utskottet nu anfört innebär att motionerna 1980/81:1385 och 1980/81:1938 avstyrks, liksom motionerna 1980/81:1926, 1980/81:1923 och 1980/81:1934 i här behandlade delar.

Utöver redovisningen av regeringens syn på skrotförsörjningsfrågan innehåller propositionen också redogörelser för pågående, statligt stödda, utvecklingsarbeten med nya råjärnsprocesser (s. 25 f.) och för den händelseutveckling som har lett till att Surahammars Bruks AB – som ingår i ASEA-koncernen – hösten 1980 har beslutat lägga ned landets enda kvarvarande masugn för framställning av kvalitetstackjärn, Spännarhyttan (Norbergs kommun), och en del av stålverket i Surahammar (s. 29 f.). Regeringen gör i båda dessa frågor bedömningen att ytterligare insatser från dess eller från riksdagens sida inte är aktuella f. n.

I den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:1930 kritiserar regeringen för passivitet i de tre nyssnämnda frågorna. Motionärerna menar att den industripolitiska huvudfrågan i detta sammanhang är hur den samlade svenska stålindustrin skall kunna trygga en rationell och konkurrenskraftig metallurgisk produktion och säkra råvarutillgången under de närmaste 10–20 åren. Mot denna bakgrund föreslår de att riksdagen skall begära att regeringen inrättar en särskild *kommission* med uppgift att planera stålindustrins metallurgiutveckling. Kommissionen skulle belysa frågor om skrotförsörjning, Spännarhyttan och nya råjärnsprocesser. Vidare vill motionärerna att riksdagen skall begära att regeringen omedelbart tar upp förhandlingar med Surahammars Bruks AB och ASEA om fortsatt drift – under den tid kommissionen arbetar – av masugnen i Spännarhyttan och stålverket i Surahammar.

I motionerna 1980/81:324, 1980/81:1923, 1980/81:1932 och 1980/81:1934 finns förslag som ligger i linje med motion 1980/81:1930 (s) i här behandlad del. Motion 1980/81:1928 innehåller ett yrkande att riksdagen skall uttala sig för att Bondgruvan i Norberg inte får vattenfyllas. Ett beslut att lägga ner driften i denna gruva har fattats i anslutning till beslutet om nedläggning av masugnen i Spännarhyttan. I avvaktan på resultatet av den av socialdemo-

kraterna föreslagna kommissionens arbete bör, anser motionärerna, driften av gruvan fortsätta. I vart fall bör gruvan länsumpas, uttalar de.

Utskottet tar i detta sammanhang också upp motion 1980/81:325. I denna föreslås att riksdagen hos regeringen begär en omedelbar översyn och redovisning av möjligheterna för stödjande åtgärder för gruvhanteringens framtida utveckling, varvid särskild hänsyn skall tas till situationen vid gruvfälten i Mellansverige. Motionärerna menar att i en sådan utredning "givetvis" skall ingå bedömningar av vilken effekt en nedläggning av masugnen i Spännarhyttan får för gruvdriften i olika mellansvenska gruvor.

Också förslagen i motion 1980/81:1933 (vpk) avspeglar en kritisk syn på regeringens inställning. Sålunda föreslås bl. a. att riksdagen skall begära att regeringen tar initiativ för att samordna metallurgikapaciteten för handels- och specialstålsindustrin. Syftet skulle därvid vara att minska andelen importerat skrot och att säkerställa behovet av malmbaserad metallurgi. Vidare bör regeringen, anför motionärerna, ta initiativ till att anläggningar för de nya reduktionsprocesserna uppförs i full skala. Samma motion innehåller också ett förslag om att riksdagen skall begära att regeringen "omedelbart" stoppar nedläggningen av Spännarhyttan, liksom ytterligare nedläggningar och avskedanden inom specialstålsindustrin, i avvaktan på att en samhällsekonomiskt grundad plan för framtida verksamhet och för råvaruförsörjning har presenterats.

Utskottet kan inte finna några bärande skäl för förslaget om en kommission med uppgift att planera stålindustrins metallurgiutveckling. Överläggningar i skrotförsörjningsfrågan pågår mellan företagen. Det statliga stödet till nya råjärnsprocesser kanaliseras genom Fonden för industriellt utvecklingsarbete (Industrifonden). Några samordningsproblem som skulle kunna lösas av en kommission förekommer inte.

Av propositionen framgår att det inte är ändamålsenligt att ytterligare låta utreda frågan om hur metallurgin i Spännarhyttan skall kunna bevaras. De berörda företagen har klart deklarerat att de kan tillgodose sitt råjärnsbehov på annat sätt.

Utskottet avstyrker sålunda dels förslagen i motion 1980/81:1930 (s) om en särskild kommission för stålindustrins metallurgiutveckling, dels motionerna 1980/81:324, 1980/81:1923, 1980/81:1928, 1980/81:1932 och 1980/81:1934 i motsvarande delar. Av det ställningstagandet följer att även de delar av motion 1980/81:1933 (vpk) som behandlas i detta avsnitt avstyrks.

Inte heller förslaget i motion 1980/81:325 om utredningar om stöd för den mellansvenska gruvindustrin stöds av utskottet. Ett ingående utredningsarbete kring situationen för dessa gruvor har nyligen redovisats i Rapport (Ds I 1981:2) från delegationen för mellansvensk gruvindustri. Motionen avstyrks sålunda.

Som redovisas i proposition 1980/81:67 (s. 25) – liksom i utskottets betänkande NU 1979/80:51 (s. 14 och 28) – har under flera år pågått försök att ersätta masugnsprocessen med nya smältreduktionsprocesser för framställning av flytande råjärn. Tre processer står i centrum för intresset, nämligen ELRED-processen som har utarbetats av Stora Kopparbergs Bergslags AB och ASEA. Boliden AB:s INRED-process och SKF Steels process Plasmasmelt. I propositionen redogörs för statliga insatser under år 1980 i syfte att främja utvecklingsarbetet kring dessa tre processer.

I motion 1980/81:1934 föreslås att riksdagen skall uttala att det är angeläget att regeringen på ett aktivt sätt stödjer den fortsatta utvecklingen av *plasmateknologin* vid SKF Steel.

Utskottet finner det mycket glädjande att svensk industri ligger långt framme när det gäller utveckling av ny teknik och nya processer på råjärnsområdet. Statens stöd till långsiktigt industriellt utvecklingsarbete sker i första hand genom lån från Industrifonden. Som framgår av propositionen har SKF Steel anmält behov av att från fonden låna 45 milj. kr. för projektet Plasmasmelt. Hittills har 7 milj. kr. beviljats. Frågan om ytterligare lån till SKF Steel för detta projekt torde komma att tas upp av fonden efter hand som resultatet föreligger av successivt utförda utvärderingar.

Mot denna bakgrund finner utskottet inte att riksdagen nu har anledning att göra ett sådant uttalande som föreslås i motion 1980/81:1934. Denna avstyrks sålunda i här behandlad del.

I motion 1980/81:1933 anger vänsterpartiet kommunisterna sin syn på orsakerna till stålindustrins kris och på svensk stålindustris framtid. Motionärerna föreslår att riksdagen skall uttala att svensk järnmalmsbrytning och stålpolitik i framtiden hör inriktas på att befrämja en rättvis och global fördelningspolitik. Vidare föreslår de att riksdagen skall göra ett uttalande i olika punkter om grundvalen för en *ny gruv- och stålpolitik*. Uttalandet skulle gå ut på följande. Hela gruv- och stålindustrin nationaliseras och samordnas i ett "svenskt metallbolag". Gruv- och stålindustrin byggs upp efter samhällsekonomiska intressen. Satsningar görs på ny teknik, nya produkter och på högt driven förädling. Gruv-, stål- och verkstadsindustrin samordnas varvid planer fastställs för lokalisering av förädlingsindustrier till hotade och drabbade bruksorter. Nya marknader skapas inom landet genom en offensiv industripolitik. Självförsörjningsgraden av stålprodukter ökas. Långsiktiga handelsavtal ingås med planekonomierna och länderna i den tredje världen. Inom stål- och gruvsektorn förverkligas en samhällsstyrd forskning. Processteknik, teknik för vidareförädling och gruvteknik utvecklas med sikte på att utnyttja svenskt kunnande.

En motion av likartad innebörd avlogs av riksdagen våren 1980 på förslag av näringsutskottet (NU 1979/80:51 s. 32). Utskottet står fast vid sin tidigare

inställning och avstyrker sålunda motion 1980/81:1933 i här behandlade delar.

Samordning av handelsstålsindustrin

Som framgår av det föregående (s. 9) har frågan om samordning av handelsstålsindustrin varit aktuell i riksdagen alltsedan SSAB bildades år 1978. Motioner med förslag till riksdagsuttalanden av innebörd att regeringen skulle ta initiativ till en ägarsamordning inom hela handelsstålsindustrin har på förslag av utskottet vid upprepade tillfällen avslagits av riksdagen. Senast skedde detta våren 1980. Härvid anförde utskottet bl. a. att det räknade med att regeringen skulle komma att ta de initiativ som kunde behövas när resultatet förelåg av SSAB:s diskussion med de mindre verken med anledning av då pågående utredning om ett mediumvalsverk i Luleå. Det fanns därför enligt utskottets mening inte något behov av ett sådant uttalande av riksdagen angående samordning av handelsstålsindustrin som hade föreslagits i de då aktuella motionerna (NU 1979/80:51 s. 28).

I proposition 1980/81:67 (s. 28) anknyter industriministern till en skrivelse den 14 april 1980 till regeringen från Fagersta AB och Halmstads Järnverks AB. Skrivelsen har utförligt redovisats för riksdagen våren 1980 (se NU 1979/80:51 s. 19 f.). I skrivelsen hemställs om regeringsinitiativ till "snara och kraftfulla åtgärder för ytterligare strukturering av den svenska handelsstålsindustrin". Det framgår av propositionen att regeringen anser det angeläget att strukturuomvandlingsprocessen fortsätter inom handelsstålsindustrin för att branschen skall stå bättre rustad inför framtiden. Industriministern säger sig förutsätta att berörda företag var för sig aktivt bedriver ett strukturrationaliseringsarbete i syfte att förbättra sin konkurrensförmåga och även tar initiativ till gemensamma åtgärder som kan visa sig ändamålsenliga i ett längre perspektiv.

I den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:1930 betecknas regeringens inställning som en total likgiltighet för de mindre handelsstålverken och deras anställda. Motionärerna föreslår att riksdagen skall begära att regeringen tar initiativ till att en plan utarbetas för en samordnad utveckling av den svenska handelsstålsindustrin.

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i motion 1980/81:1933 att riksdagen skall hemställa hos regeringen att den lägger fram en krisplan för de mindre handelsstålverken. Målet skall enligt motionärerna vara att rädda stålindustrin och sysselsättningen på de berörda orterna.

Utskottet ansluter sig till den bedömning som görs i propositionen. Utgångspunkten måste vara att företagen själva skall söka åstadkomma nödvändiga och ändamålsenliga förändringar. I detta sammanhang bör framhållas att SSAB:s beslut att f. n. inte investera i ett nytt mediumvalsverk i Luleå innebär att det t. v. inte föreligger något hot att SSAB skulle erövra betydande marknadsandelar från den övriga handelsstålsindustrin. Något

regeringsinitiativ av den innebörd som föreslås i motion 1980/81:1930 (s) är enligt utskottets mening inte lämpligt. Av vad utskottet har anfört följer att också motion 1980/81:1933 (vpk) avstyrks i här behandlad del.

Planering för specialstålsindustrin

Utskottet har inledningsvis (s. 12) erinrat om riksdagens beslut år 1977 om åtgärder för att stödja strukturomvandlingen inom specialstålsindustrin. Genomförandet av dessa åtgärder under åren 1978 och 1979 har ankommit på delegationen för strukturfrågor inom vissa branscher – strukturdelegationen. Delegationens uppgift har sålunda varit att dels pröva frågor om lån och lånegaranti för att främja strukturomvandlingen inom specialståls- och stålgiuteriindustrierna, dels ta initiativ till, följa och stödja strukturomvandlingen inom specialstålsindustrin.

Strukturdelegationens verksamhetsberättelse för åren 1978 och 1979 har fogats till proposition 1980/81:67 som bilaga 3. I en kommentar till verksamhetsberättelsen anføres i propositionen (s. 29) bl. a. att de statligt stödda investerings- och omstruktureringsaktiviteter som nu pågår inom specialstålsindustrin väsentligt bör förbättra möjligheten för de flesta företag i branschen att bli långsiktigt livskraftiga. Inom branschen återstår dock allvarliga problem som behöver lösas, uttalas det vidare. I anslutning till denna kommentar redovisas i propositionen två exempel på "problemföretag", nämligen Surahammars Bruks AB och Nyby Uddeholm AB.

Socialdemokraterna delar uppfattningen att det återstår allvarliga problem inom specialstålsindustrin, sägs det i motion 1980/81:1930. Motionärerna kritiserar regeringen för att den inte i propositionen presenterar några förslag till åtgärder i syfte att lösa problemen. Motionen utmynnar i förslag om att riksdagen skall begära att regeringen lägger fram förslag till en struktur-, investerings- och sysselsättningsplan för specialstålsindustrin.

Även i motionerna 1980/81:1932 och 1980/81:1938 begärs att regeringen skall utarbeta en plan för specialstålsindustrin. Förslagen framförs mot bakgrund av de aviserade neddragningarna av sysselsättningen vid Nyby Uddeholm AB:s anläggningar i Torshälla resp. i Storfors och Blombacka.

I motion 1980/81:847 föreslås att riksdagen skall begära att regeringen vidtar åtgärder dels för att beslutade och aviserade inskränkningar inom specialstålsindustrin inte skall verkställas, dels för att "motutredningar i facklig regi" skall läggas fram om de aktuella produktionsenheternas framtid. Motionären tillägger att dessa utredningars alternativ skall prövas allvarligt innan några andra förändringar får äga rum. I motion 1980/81:1022 om åtgärder för att förhindra inskränkningar vid Storfors rörverk upprepas samma förslag.

Utskottet delar regeringens uppfattning att de statligt stödda investerings- och strukturingsaktiviteter som nu pågår inom specialstålsindustrin väsentligt bör förbättra möjligheterna för de flesta företag i branschen att bli

långsiktigt livskraftiga. Ansvar för strukturförändringar åvilar främst företagen och de anställda. Utskottet finner det mot denna bakgrund inte vara motiverat att statsmakterna fastställer en sådan plan för specialstålsbranschen som förordas i motionerna 1980/81:1930 (s), 1980/81:1932 och 1980/81:1938. Också förslagen i motionerna 1980/81:847 och 1980/81:1022 om regeringsåtgärder för att beslutade nedläggningar inte skall verkställas och om motutredningar i facklig regi avstyrks av utskottet.

SSAB

1978 års beslut om rekonstruktionslån m. m.

I samband med bildandet av det halvstatliga SSAB Svenskt Stål AB beslöt riksdagen år 1978 bl. a. att SSAB under en femårsperiod skulle ha möjlighet att få statliga lån med högst 3 100 milj. kr. Av detta belopp skulle högst 1 800 milj. kr. avse lån för rekonstruktionsändamål. Under åren 1978–1980 har riksdagen anslagit 1 600 milj. kr. som lån för rekonstruktionsändamål och 900 milj. kr. som lån för investeringsändamål.

Under våren 1979 anslag riksdagen dessutom 850 milj. kr. som lån för strukturändamål och 255 milj. kr. som lån för rekonstruktionsändamål. Dessa medel är avsedda för tidigareläggning av vissa investeringar för att överbygga sysselsättningssvårigheter i samband med genomförandet av SSAB:s strukturplan.

I proposition 1980/81:100 bilaga 17 föreslås (punkt G 6) att ytterligare 200 milj. kr. anvisas till SSAB som lån för rekonstruktionsändamål. Som grund för förslaget anges riksdagens nyss nämnda beslut från år 1978.

Regeringen föreslår i samma proposition (punkt G 5) att 42,3 milj. kr. skall anslås under rubriken Betalning av ränta och amortering på statens skuld till SSAB Svenskt Stål AB. Också detta förslag motiveras med riksdagsbeslutet i samband med bildandet av SSAB.

En annan fråga med anknytning till förutsättningarna för bildandet av SSAB år 1978 tas upp i proposition 1980/81:67. I denna föreslås att riksdagen skall medge att 454 milj. kr. av det ovan nämnda rekonstruktionslånet av 1 800 milj. kr. skall få användas som avskrivningslån för förvärv av aktierna i AB Doman. Detta företag var vid tiden för överenskommelsen om bildandet av SSAB ett dotterbolag till Stora Kopparbergs Bergslags AB (jfr prop. 1977/78:87 bil. 3 s. 56). Som skäl för förslaget anförs (s. 24) att detta belopp eljest skulle träffas av beskattning, något som enligt den nu framlagda propositionen ej varit avsikten när överenskommelsen om bildandet av SSAB ingicks och godkändes av riksdagen.

Utskottet tillstyrker regeringens tre här nämnda förslag.

Ägarförhållanden m. m.

Aktierna i SSAB ägs till 50 % av Statsföretag AB, 25 % av Gränges AB – som numera är ett helägt dotterbolag till Electrolux AB – och 25 % av Stora Kopparbergs Bergslags AB. Ägarfördelningen är ett resultat av en förhandlingsöverenskommelse mellan staten och de privata intressenterna i samband med företagets bildande. Samarbetet mellan ägarna till SSAB regleras i ett konsortialavtal (se prop. 1977/78:87 bil. 4). I detta stadgas bl. a. att företagets rörelse skall bedrivas efter affärsmässiga och företagsekonomiska principer.

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i motion 1980/81:1933 att riksdagen skall begära att regeringen tar upp nya förhandlingar med de privata intressenterna i SSAB. Dessa förhandlingar bör enligt motionärerna syfta till att samhällsekonomiska utgångspunkter skall vara vägledande vid driften av SSAB och till att de privata delägarna löses ut med ett symboliskt belopp.

På förslag av utskottet har motioner med samma syfte avslagits av riksdagen åren 1978 (NU 1977/78:45 s. 13), 1979 (NU 1978/79:43 s. 11) och 1980 (NU 1979/80:51 s. 22). Liksom vid dessa tillfällen konstaterar utskottet att ett förstatligande av SSAB inte är nödvändigt för att samhällets intressen skall tillgodoses. Utskottet finner inte heller nu skäl att i detta sammanhang gå in i en närmare diskussion av hithörande principfrågor.

I den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:1930 föreslås att riksdagen skall uttala sig för en förändring av ägarförhållandena i SSAB så att de motsvarar de olika parternas verkliga insatser. Motionärerna hänvisar till tidigare kritik från socialdemokratiskt håll mot den nuvarande ägarfördelningen.

År 1978 anslöt sig utskottet till regeringens bedömning att den överenskomna fördelningen av aktierna i SSAB skulle komma att vara av stor betydelse på så sätt att staten och de privata intressenterna skulle få ett gemensamt ansvar för bolagets utveckling (NU 1977/78:45 s. 17). Utskottet, som åren 1979 och 1980 har avvisat motionsförslag av liknande innebörd som det nu aktuella (NU 1978/79:43 s. 11, NU 1979/80:51 s. 22), finner fortfarande inte något skäl att frångå denna uppfattning. Utskottet avstyrker alltså förslaget i motion 1980/81:1930 (s) om åtgärder i syfte att få till stånd en förändring av ägarstrukturen i SSAB.

Vänsterpartiet kommunisterna begär i motion 1980/81:1933 att regeringen skall ta initiativ att till samhället överföra den kraftrörelse inom Gränges och Stora Kopparberg som inte tillfördes SSAB vid bildandet. I den under allmänna motionstiden väckta motionen 1980/81:602 föreslås en omförhandling med Stora Kopparberg i syfte att den del av bolagets kraftresurser som har utgjort en integrerad del av dess tidigare stålframställning skall överföras till samhället.

Statens vattenfallsverk har den 16 mars 1981 i skrivelse till regeringen redovisat ett avtal som ingåtts med Gränges AB om köp av viss krafterörelse som f. n. ingår i Gränges. Avtalet är för sin giltighet beroende av statsmakternas godkännande.

Genom det träffade avtalet synes de två här behandlade motionsförslagen i viss mån komma att tillgodoses. Hithörande frågor fordrar emellertid ytterligare beredning inom regeringskansliet. Utskottet avstyrker nu motion 1980/81:602 och motion 1980/81:1933 (vpk) i här behandlad del.

Perspektivplaner m. m.

I proposition 1980/81:67 lämnas (s. 12 f.) en redogörelse för innehållet i SSAB:s Perspektivplan 1980. Planen har fogats till propositionen som bilaga 1. De förslag beträffande SSAB som framläggs i propositionen och i de motioner som behandlas i det följande utgår från bedömningarna i denna perspektivplan.

Efter det att propositionen lades fram för riksdagen och motionstiden gått ut har styrelsen för SSAB beslutat inleda MBL-förhandlingar med de anställdas organisationer om en översyn av 1978 års strukturplan och 1980 års perspektivplan. Underlaget för dessa förhandlingar utgörs av Perspektivplan 81, ett dokument som företagets styrelse ställt sig bakom den 5 mars 1981. Syftet är bl. a. att genomföra en anpassning till lägre produktionsnivå vid SSAB:s metallurgiska enheter och att upphöra med järnmalsbrytningen i Stråssa. Enligt företagsledningen finns det små möjligheter att få till stånd en långsiktig lönsamhet för SSAB:s mellansvenska järnmalsgruvor. Ett utdrag ur SSAB:s pressinformation om innehållet i Perspektivplan 81 är fogat till detta betänkande som *bilaga*.

Enligt propositionen (s. 12) uppskattas SSAB:s förlust för år 1980 bli ca 500 milj. kr. Utskottet har inhämtat att senare bedömningar inom SSAB tyder på att driftsresultatet kommer att vara ytterligare ca 100 milj. kr. sämre. Resultatet efter avskrivningar och finansiella kostnader torde sålunda för år 1980 uppgå till storleksordningen -600 milj. kr. De nyss nämnda besluten av styrelsen i mars 1981 får ses mot bl. a. denna bakgrund. Företagsledningen har inför utskottet framhållit att det f. n. är ytterst svårt att bedöma resultatet för år 1981.

I motion 1980/81:1933 (vpk) föreslås att riksdagen som sin mening skall uttala att stålindustrin bör betraktas som en basnäring som kräver resurser från samhället och hemställa att regeringen lägger fram förslag om "erforderliga" medel för investeringar i SSAB så att nuvarande personal kan ges sysselsättning. Vidare önskar motionärerna ett riksdagsuttalande med begäran om att en ny plan för SSAB:s framtidsinriktning utarbetas. Denna plan bör enligt motionen grundas på bl. a. samhällsekonomi, integrerad produktion, ny teknik och förädling.

På förslag av utskottet har motionsyrkanden av samma innebörd avslagits av riksdagen vid tidigare tillfällen. Senast skedde detta våren 1979 (NU 1978/79:43 s. 23 f.) och våren 1980 (NU 1979/80:51 s. 24 f.). Utskottet har fortfarande samma inställning och avstyrker alltså de här aktuella förslagen i motionen 1980/81:1933 (vpk).

I det föregående har erinrats om att riksdagen år 1979 anvisade 850 milj. kr. som strukturlån och 255 milj. kr. som rekonstruktionslån till SSAB. Medlen var avsedda att möjliggöra tidigareläggning av vissa investeringar som finns upptagna i SSAB:s strukturplan. Av proposition 1980/81:67 framgår att SSAB har redovisat till regeringen att förutsättningar inte längre föreligger för att genomföra vissa av projekten. De beräknade kostnaderna för dessa uppgår enligt propositionen till sammanlagt 196 450 000 kr. Enligt 1979 års beslut avsågs dessa kostnader bli täckta genom rekonstruktionslån till ett belopp av 178 700 000 kr. och genom strukturlån till ett belopp av 17 750 000 kr. SSAB har begärt att regeringen ställer dessa medel till SSAB:s förfogande utan bindning till specificerade projekt. Samtidigt har företaget förklarat sig ha för avsikt att till tre utvecklingsbolag med verksamhet i Oxelösunds, Borlänge och Ludvika kommuner, nämligen Oxelöinvest AB, Ludvika Industri AB och Dala-Invest AB, överföra sammanlagt ca 90 milj. kr. av dessa medel.

SSAB:s önskemål beträffande möjlighet att ta i anspråk nyssnämnda drygt 196 milj. kr. tillgodoses inte genom proposition 1980/81:67. I stället har regeringen uttalat (s. 36) att, om ytterligare kapital är nödvändigt för att strukturförändringarna skall ske i önskvärd takt, aktieägarna bör skjuta till detta i proportion till sitt aktieinnehav.

I motion 1980/81:1930 (s) föreslås att riksdagen skall göra ett uttalande av innebörd att SSAB skall kunna ta i anspråk "kvarvarande medel" av nyssnämnda drygt 196 milj. kr. för sysselsättnings- och utvecklingsfrämjande åtgärder inom företaget. Motionärerna syftar på det belopp om ca 121 milj. kr. som återstår sedan 30 milj. kr. anslagits för att finansiera en anläggning för granultillverkning i Grängesberg och 45 milj. kr. anslagits som medelstillskott till vissa utvecklingsbolag. Ett förslag av liknande innebörd finns i motion 1980/81:1929. Där avses dock att ett belopp om ca 106 milj. kr. skall ställas till SSAB:s förfogande för "andra sysselsättningsskapande ändamål" än investering för granultillverkning (30 milj. kr.) och medelstillskott till vissa utvecklingsbolag (60 milj. kr.).

Frågorna om medelsanvisning till investering för granultillverkning i Grängesberg och till vissa utvecklingsbolag behandlar utskottet senare i detta betänkande (s. 24 resp. 29). Vad gäller övriga delar av förslagen i de båda nyssnämnda motionerna får utskottet anföra följande.

Inte heller utskottet är berett att förorda åtgärder av den innebörd som föreslogs av SSAB och som har avvisats genom den föreliggande propositionen. Härav följer att utskottet avstyrker förslagen i motionerna 1980/

81:1929 och 1980/81:1930 (s) av innebörd att belopp i storleksordningen ca 106 resp. ca 121 milj. kr. skulle ställas till SSAB:s förfogande som lån för sysselsättnings- och utvecklingsfrämjande åtgärder inom företaget. Utskottet vill i detta sammanhang tillägga att förslagens innebörd är oklar såväl när det gäller fördelningen av beloppet mellan struktur- och rekonstruktionslån som när det gäller de närmare villkoren för ifrågavarande lån.

Gruvdivisionen

SSAB:s gruvdivision omfattar numera anläggningar i Grängesberg, Stråssa och Dannemora.

En redogörelse för beskrivningen i perspektivplanen av gruvdivisionens problem finns i propositionen (s. 15). Av redogörelsen framgår bl. a. att en framtidsprodukt för Grängesberg kan vara granulerad höganrikad slig. En utvärdering av fullskaleförsök med denna produkt planeras äga rum under år 1981.

Som framgått av det föregående (s. 22) har SSAB-ledningen i början av mars 1981 gjort bedömningen att det finns små möjligheter att få till stånd en långsiktig lönsamhet för företagets mellansvenska järnmalmsgruvor. SSAB har i pressinformation den 6 mars 1981 (*bilaga*) meddelat bl. a. att omfattande åtgärder har inletts för att förbättra gruvdivisionens resultat. Under de närmaste två åren skall förlusterna hållas på så låg nivå som möjligt. Detta skall enligt SSAB ske genom fortsatta rationaliseringar och ökad produktivitet samtidigt som brytningen koncentreras till de mest högvärdiga malmpartierna. Den tekniska livslängden för gruvorna i Dannemora och Grängesberg bedöms av SSAB till ca 8–10 år utan nya omfattande investeringar. Järnmalmsbrytningen i Stråssa måste dock upphöra under sommaren 1981 till följd av avsättningssvårigheter, anføres det vidare.

I motion 1980/81:1930 (s) föreslås ett riksdagsuttalande av innebörd att den investering som behövs för granul tillverkning bör sättas i gång snarast. Kostnaderna för investeringen uppgår enligt motionärerna till ca 30 milj. kr. Motionens förespråkare i utskottet har upplyst om att motionen innebär att detta belopp bör anslås till SSAB i form av lån för rekonstruktionsändamål. Motionärerna synes därvid förutsätta samma lånevillkor som för det i proposition 1980/81:67 föreslagna lånet om 85 milj. kr. Sistnämnda lån är avsett att finansiera kostnader för en ny ugn till universalvalsverket i Luleå (se s. 27).

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i motion 1980/81:1933 att riksdagen skall begära att regeringen lägger fram ett förslag om anslag till SSAB för investering i en anläggning för tillverkning av granuler i Grängesberg.

Mot bakgrund av redogörelsen för pågående försök med höganrikad granulerad slig från Grängesberg vill utskottet framhålla vikten av att erforderliga investeringar kommer till stånd snarast. Härvid syftar utskottet

på ett lagerhus för den nödvändiga härdningen av granulerna, en investering som har kostnadsberäknats till 30 milj. kr. Utskottet föreslår att riksdagen dels i ett uttalande ställer sig bakom vad utskottet här anfört, dels anvisar 30 milj. kr. som rekonstruktionslån till SSAB. För lånet skall gälla samma lånevillkor som för det belopp av 85 milj. kr. som i proposition 1980/81:67 föreslås bli anvisat som rekonstruktionslån till SSAB och som utskottet återkommer till senare i detta betänkande (s. 27). Vad utskottet här anfört innebär att motion 1980/81:1930 (s) tillstyrks i nu berörda delar. Beslutar riksdagen enligt utskottets förslag tillgodoses i sak också det här behandlade förslaget i motion 1980/81:1933 (vpk). – Utskottet vill tillägga att det givetvis utgår från att regeringen ställer medlen till SSAB:s förfogande endast under förutsättning att de nyss nämnda försöken leder till ett positivt resultat.

Delegationen för mellansvensk gruvindustri inrättades år 1978 av regeringen. I augusti 1979 fick delegationen i uppdrag att granska vissa förslag beträffande SSAB:s anläggningar i Grängesberg. Uppdraget föranleddes av ett riksdagsbeslut våren 1979 (NU 1978/79:43 s. 17). Förslagen gällde bl. a. utredning av förutsättningarna för tillverkning av järnsvamp och järnpulver i Grängesberg och för uppförande av ett nytt sinterverk i Grängesberg.

I den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:1930 föreslås att riksdagen skall begära att förutsättningarna för en ökad vidareförädling av malmen från SSAB:s gruvor snarast utvärderas och redovisas för riksdagen. Motionärerna syftar på de projekt som har nämnts i föregående stycke. Någon rapport från mellansvenska gruvdelegationens arbete förelåg inte när motionen avlämnades. Motionärerna anför att de fackliga organisationer som har deltagit i delegationens arbete är synnerligen kritiska mot resultaten av detta. Enligt motionärerna måste förutsättningarna för kulsinterverk, järnsvampverk och järnpulveranläggningar snabbt utvärderas av det företag som äger gruvorna, dvs. SSAB. I avvaktan på att detta utvärderingsarbete genomförs bör, anser motionärerna, inga åtgärder vidtas som försämrar förutsättningarna för gruvdriften. Det betyder bl. a., fortsätter de, att länspumpningen av gruvorna i Blötberget och Håksberg bör fortsätta.

Också i motion 1980/81:1932 framförs önskemål om utvärdering av de nyssnämnda projekten i Grängesberg.

En rapport (Ds I 1981:2) från delegationen för mellansvensk gruvindustri offentliggjordes i början av mars 1981. I denna rapport sägs bl. a. att delegationen bedömer att marknadsbilden för kulsinter inte ger något utrymme för att uppföra ett kulsinterverk i Grängesberg (s. 131). I fråga om järnsvamp skulle däremot en marknad finnas i Mellansverige, men de teknisk-ekonomiska förutsättningarna är enligt delegationen ännu inte fullt utredda. Delegationen rekommenderar (s. 140) utredningsarbete i SSAB:s regi. Något marknadsutrymme för en järnpulveranläggning i Grängesberg

finns f. n. inte enligt delegationens bedömning (s. 140).

I en reservation till delegationens rapport (s. 141 f.) har två ledamöter – företrädare för Svenska gruvindustriarbetareförbundet och Svenska industritjänstemannaförbundet – förordat att såväl ett kulsinterverk som en anläggning för järnsvamp uppförs i Grängesberg.

Efter den tidpunkt då motionerna 1980/81:1930 (s) och 1980/81:1932 avlämnades har, som framgått av det föregående, delegationen för mellan-svensk gruvindustri redovisat sina bedömningar rörande möjligheterna att i Grängesberg uppföra järnsvampverk, järnpulveranläggning och kulsinterverk. Resultatet av de undersökningar som begärs i de båda motionerna föreligger alltså numera. Gruvdelegationens rapport utgör underlag för fortsatta bedömningar såväl inom regeringskansliet som inom berörda företag. Mot denna bakgrund anser utskottet att riksdagen inte f. n. har anledning att uttala sig om hur dessa frågor bör handläggas i fortsättningen. Utskottet avstyrker sålunda här behandlade förslag i motionerna 1980/81:1930 (s) och 1980/81:1932.

Enligt motion 1980/81:1933 (vpk) bör riksdagen begära att regeringen vidtar erforderliga åtgärder för att trygga gruvbrytningen i SSAB:s gruvor i Grängesberg, Stråssa och Dannemora. Ingen gruvbrytning skall tillåtas upphöra förrän malmen är utbruten och ersättningssysselsättning har anskaffats.

Innehörden av detta förslag är enligt utskottets uppfattning närmast ett önskemål om förbud mot nedläggningar. Utskottet anser inte att riksdagen kan utfärda ett sådant förbud och avstyrker sålunda motion 1980/81:1933 (vpk) i här behandlad del.

I motion 1980/81:1927 föreslås att riksdagen skall uttala sig för ett fortsatt och utvidgat samarbete mellan gruvorna i Grängesberg och Stråssa. Båda dessa gruvor ingår i SSAB:s gruvdivision, något som enligt utskottets mening möjliggör erforderligt samarbete. Mot bl. a. denna bakgrund avstyrker utskottet det föreslagna uttalandet.

Frågan om det fortsatta prospekteringsarbetet i Håkansboda tas upp i två motioner. En kortfattad redogörelse för det s. k. H å k a n s b o d a p r o j e k - t e t har lämnats i det föregående (s. 12).

Enligt motion 1980/81:1923 bör riksdagen begära att regeringen ger SSAB i uppdrag att snarast fullfölja prospekteringsarbetet i Håkansboda och därefter lägger fram förslag för riksdagen om hur en framtida brytning skall genomföras. I motion 1980/81:1927 föreslås riksdagsuttalanden av innebörd dels att prospekteringen skall fullföljas, dels att gruvdriften vid Stråssa ej får avvecklas förrän prospekteringsarbetet vid Håkansboda är fullbordat.

Utskottet har inhämtat från SSAB att en utvärdering av pågående prospekteringsarbeten avses komma till stånd under senhösten 1981 och att SSAB, om fyndigheten visar sig brytvärd, avser att överlåta brytningen till

annat svenskt mineralföretag. Vidare kommer de drygt 200 personer som f. n. arbetar i Stråssagruvan att kvarstå i anställning hos SSAB t. o. m. mars 1983. De kommer att ingå i en särskild organisation som får till uppgift bl. a. att medverka till att finna nya arbeten för personalen. F. n. planeras reservarbeten i Stråssa för ett 70-tal personer.

Innebörden av SSAB:s besked är att den planerade nedläggningen av gruvdriften vid Stråssa sommaren 1981 kommer att genomföras på ett sådant sätt att investeringarna där kommer att kunna utnyttjas om det blir aktuellt med brytning av Håkansbodamalmen. Mot denna bakgrund anser utskottet att motionärernas önskemål i sak är tillgodosedda. Några uttalanden av riksdagen behövs således inte.

Mineralprocesslaboratoriet i Stråssa utgör f. n. en enhet inom SSAB. I ett betänkande år 1980 (NU 1979/80:50 s. 12 och 19) har utskottet redovisat att frågan om att utvidga antalet ägare till laboratoriet har aktualiserats. Skälet härtill är att verksamheten endast till en mindre del betjänar SSAB.

Frågan om mineralprocesslaboratoriets framtid tas upp i motionerna 1980/81:1923, 1980/81:1927 och 1980/81:1930 (s). I alla tre begärs riksdagsuttalanden av innebörd att regeringen bör ingripa för att säkerställa laboratoriets fortbestånd.

I likhet med motionärerna ser utskottet Stråssalaboratoriet som en värdefull tillgång för Bergslagens gruvnäring och metallurgiska industri. SSAB har till utskottet redovisat planer på att tillsammans med Boliden-koncernen och Gränges International Mining bilda en särskild stiftelse som skall vara huvudman för laboratoriet. Utskottet vill understryka angelägenheten av att frågan om laboratoriets framtid snabbt får en positiv lösning. Något särskilt uttalande av riksdagen i hithörande frågor synes inte behövas f. n.

Övriga divisioner

I det av riksdagen för budgetåret 1979/80 beviljade investeringsanslaget Lån till SSAB Svenskt Stål AB för strukturändamål ingår bl. a. ett belopp av 85 milj. kr. för en ny ugn till universalvalsverket i Luleå. I proposition 1980/81:67 föreslås att detta belopp i stället anvisas som rekonstruktionslån till SSAB enligt de villkor som finns återgivna i bilaga 7 till proposition 1977/78:87, dvs. villkoren för det år 1978 beslutade rekonstruktionslånet om högst 1 800 milj. kr. I detta sammanhang uttalas (prop. 1980/81:67 s. 23) att motsvarande belopp som har anvisats som strukturlån inte behöver tas i anspråk.

Enligt motion 1980/81:1926 bör det i proposition 1980/81:67 föreslagna lånet inte vara bundet till viss angiven investering. Motionärerna, som förklarar sig vara tveksamma till lämpligheten av den ifrågasatta investering-

en, hänvisar bl. a. till att det i 1978 års villkor (prop. 1977/78:87 bil. 7) föreskrivs att utbetalning av lånet är beroende av SSAB:s resultat.

Utskottet har inhämtat från industridepartementet att, när det i proposition 1980/81:67 sägs att det föreslagna lånet skall anvisas "enligt de villkor som finns återgivna i bilaga 7 i prop. 1977/78:87", endast villkoren rörande ränta och eftergift åsyftas. Det har däremot ansetts ligga i sakens natur att utbetalning av de anslagna medlen sker på ansökan av SSAB till regeringen på samma sätt som tillämpas beträffande de medel som våren 1979 anslogs som rekonstruktionslån för vissa då angivna projekt.

På grundval av vad som upplysts i ärendet tillstyrker utskottet förslaget i propositionen att 85 milj. kr. skall anslås som rekonstruktionslån till SSAB och avstyrker motion 1980/81:1926 i motsvarande del. Därvid förutsätter utskottet att den i proposition 1980/81:67 s. 22 f. gjorda hänvisningen till 1978 års villkor för rekonstruktionslån ej avser de i proposition 1977/78:87 bilaga 7 § 2 angivna bestämmelserna om utbetalning.

I den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:1930 tar man upp frågan om överflyttning av SSAB:s produktion av järnvägsräls från Domnarvet till Luleå. Motionärerna crinrar om att ett beslut om en sådan överflyttning har fattats tidigare inom SSAB men ännu inte har verkställts. De önskar att riksdagen som sin mening skall uttala att överföringen av rälsproduktionen bör ske så snart som möjligt.

Utskottet vill erinra om att det i propositionen (s. 16) anges att avsikten är att rälstillverkningen skall överföras från Domnarvet till Luleå och att undersökningar pågår om möjligheterna att förlägga rälsproduktionen till universalvalsverket i Luleå. Något särskilt uttalande av riksdagen i denna fråga behövs därför inte enligt utskottets uppfattning.

Frågan om ombyggnad av finvalsverket i Luleå tas upp i motionerna 1980/81:1930 (s) och 1980/81:1931. Båda motionerna utmynnar i förslag om att riksdagen skall uttala sig för att en modernisering av detta verk genomförs snarast möjligt.

I Perspektivplan 1980 anförs bl. a. (prop. 1980/81:67 s. 57 f.) att den för SSAB mest rationella lösningen för att uppnå tillfredsställande lönsamhet synes vara en genomgripande ombyggnad av Luleås finvalsverk. Investeringskostnaden beräknas till ca 250 milj. kr., ett belopp som f. n. inte bedöms rymmas inom SSAB:s finansiella ramar. Tills vidare kan finvalsverket i Luleå drivas vidare med smärre förbättringar, uttalas det också i Perspektivplan 1980.

Finvalsverket berörs också i Perspektivplan 81. I denna uttalas att verket är i tekniskt dålig kondition och har svag konkurrenskraft. Innan investeringar i finvalsverket kan aktualiseras måste enligt planen en realiserbar och lönsam marknads- och produktinriktning definieras och fastläggas.

Mot bakgrund av vad som sålunda anges i de båda perspektivplanerna rörande detta projekt anser utskottet att riksdagen inte har anledning att

uttala sig om behovet av modernisering av finvalsverket i Luleå. Förslagen i de båda motionerna 1980/81:1930 (s) och 1980/81:1931 om ett uttalande av riksdagen i frågan avstyrks sålunda.

I motion 1980/81:1931 föreslås också att riksdagen skall uttala att ett antal uppräknade åtgärder för att fullfölja satsningarna vid järnverket i Luleå snarast bör komma till utförande. Motionärerna nämner bl. a. full produktion vid de metallurgiska enheterna, utbyggnad av befintligt koksverk, byggande av ny billetsmaskin och projektering av fullskaleanläggning av Elredprocessen.

Utskottet delar motionärernas allmänna bedömning av att det är önskvärt att fortsatta satsningar kan genomföras i Luleå. De uppräknade åtgärderna är emellertid föremål för utredningar inom ramen för SSAB:s löpande planering och verksamhet. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet att riksdagen nu gör ett uttalande i hithörande frågor.

Behovet av att vissa satsningar görs på det befintliga koksverket i Oxelösund har påpekats i motion 1980/81:1932. Utskottet vill understryka betydelsen av att sådana investeringar görs i detta koksverk att dess nuvarande tekniska standard kan upprätthållas.

Utskottet tillstyrker i övrigt de förslag om anslag till SSAB som läggs fram i proposition 1980/81:67. Det gäller dels ett bidrag av 1 645 000 kr. för att täcka kostnaderna för länsupumpning av vissa gruvor, dels ett strukturlån av 17 milj. kr., avsett för investering i ombyggnad av plastbeläggningslinjen i Borlänge.

Särskilda statliga insatser

Det konstateras i proposition 1980/81:67 (s. 37) att strukturförändringarna inom SSAB kommer att leda till påfrestningar på sysselsättningen i Borlänge, Ludvika och Oxelösunds kommuner. Som har nämnts i ett föregående avsnitt i detta betänkande (s. 23) har SSAB föreslagit att vart och ett av Oxelöinvest AB, Dala-Invest AB och Ludvika Industri AB bör få 30 milj. kr. I propositionen uttalar regeringen att resultatet av en inom regeringskansliet pågående utvärdering av verksamheten i statligt hel- eller delfinansierade investmentbolag bör avvaktas. Förslaget i propositionen är att sammanlagt 20 milj. kr. skall anvisas som medelstillskott till utvecklingsbolag med verksamhet i Borlänge, Ludvika och Oxelösunds kommuner.

Socialdemokraterna föreslår i motion 1980/81:1930 att anslaget skall räknas upp till 45 milj. kr. Avsikten är att vart och ett av de tre nyssnämnda bolagen skall få 15 milj. kr. som medelstillskott. Också motionerna 1980/81:599 och 1980/81:1929 innehåller förslag om större medelstillskott till de tre bolagen än vad regeringen har föreslagit.

Utskottet stöder regeringens förslag att 20 milj. kr. nu bör anvisas som

medelstillskott till utvecklingsbolag med verksamhet i Borlänge, Ludvika och Oxelösunds kommuner. Bolagens möjligheter att stärka sysselsättningen på resp. ort kommer härigenom att öka betydligt. Frågan om det behövs ytterligare medelstillskott får bedömas när resultatet föreligger av den utvärdering av verksamheten i statligt hel- eller delfinansierade investmentbolag som f. n. pågår inom regeringskansliet. De förslag om ytterligare medelstillskott som framläggs i motionerna 1980/81:599, 1980/81:1929 och 1980/81:1930 (s) avstyrks alltså.

Motion 1980/81:1928 innehåller ett förslag om att utvecklingsfonden i Västmanlands län skall erhålla ett "administrationsanslag" av 300 000 kr. inom ramen för de medel som föreslås bli anvisade i proposition 1980/81:67. Avsikten synes vara att fonden skall få ökade resurser att genomföra speciella insatser för länets mest drabbade bruksorter.

Utskottet har i det föregående (s. 13) redovisat att arbetsmarknadsutskottet nyligen har föreslagit att ett förstärkt regionalpolitiskt stöd skall kunna utgå i vissa orter i Bergslagen. Vidare konstaterar utskottet att motionärernas förslag innebär att ett eller flera av de anslagsbelopp som föreslås i propositionen skall minskas med sammanlagt 300 000 kr. Någon närmare motivering för en sådan åtgärd ges ej i motionen. Utskottet avstyrker förslaget.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *stålindustrins skrotförsörjning*
att riksdagen
 - a) avslår motion 1980/81:1385,
 - b) avslår motion 1980/81:1923 yrkande 1 i ifrågavarande del,
 - c) avslår motion 1980/81:1926 yrkande 1,
 - d) avslår motion 1980/81:1934 yrkande 2 i ifrågavarande del,
 - e) avslår motion 1980/81:1938 yrkande 4,
2. beträffande *särskild kommission för stålindustrins metallurgiutveckling m. m.*
att riksdagen
 - a) avslår motion 1980/81:324, motion 1980/81:325, motion 1980/81:1923 yrkande 1 i ifrågavarande del och yrkande 2, motion 1980/81:1928 yrkande 1, motion 1980/81:1930 yrkandena 1 och 2, motion 1980/81:1932 i ifrågavarande del, motion 1980/81:1933 yrkande 10 i ifrågavarande del och yrkande 12 i ifrågavarande del samt motion 1980/81:1934 yrkande 2 i ifrågavarande del,
 - b) avslår motion 1980/81:1933 yrkande 10 i ifrågavarande del, yrkande 12 i ifrågavarande del och yrkande 13.

3. beträffande *statliga insatser för plasmateknologin*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1934 yrkande 3,
4. beträffande *åtgärder för stål- och gruvindustrins framtida utveckling*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1933 yrkandena 1 och 2,
5. beträffande *samordning av handelsstålsindustrin*
att riksdagen
 - a) avslår motion 1980/81:1930 yrkande 3,
 - b) avslår motion 1980/81:1933 yrkande 11.
6. beträffande *planering för specialstålsindustrin*
att riksdagen
 - a) avslår motion 1980/81:1930 yrkande 4, motion 1980/81:1932 i ifrågavarande del och motion 1980/81:1938 yrkande 1,
 - b) avslår motion 1980/81:847,
 - c) avslår motion 1980/81:1022.
7. beträffande *förstatligande av SSAB*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1933 yrkandena 3 och 4.
8. beträffande *statlig aktiemajoritet i SSAB, m. m.*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1930 yrkande 12,
9. beträffande *överförande till samhället av viss kraftörelse*
att riksdagen
 - a) avslår motion 1980/81:602,
 - b) avslår motion 1980/81:1933 yrkande 5;
10. beträffande *en ny plan för SSAB:s framtidsinriktning*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1933 yrkandena 6 och 7,
11. beträffande *finansiering av sysselsättnings- och utvecklingsfrämjande åtgärder inom SSAB*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1929 i ifrågavarande del och motion 1980/81:1930 yrkande 13,
12. beträffande *investering i granultillverkning i Grängesberg*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:1930 yrkande 6 och med anledning av motion 1980/81:1933 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
13. beträffande *vidareförädling av malm från SSAB:s gruvor m. m.*
att riksdagen
 - a) avslår motion 1980/81:1930 yrkande 7 och motion 1980/81:1932 i ifrågavarande del (vissa projekt i Grängesberg),
 - b) avslår motion 1980/81:1930 yrkande 8 (länsdumpning av vissa gruvor),
 - c) avslår motion 1980/81:1933 yrkande 9 (villkor för upphörande med viss gruvbrytning),
 - d) avslår motion 1980/81:1927 yrkande 3 (samarbete mellan vissa gruvor),

14. beträffande *Håkansbodaprojektet*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1923 yrkande 6 och motion 1980/81:1927 yrkandena 1 och 2,
15. beträffande *mineralprocesslaboratoriet i Stråssa*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1923 yrkande 7, motion 1980/81:1927 yrkande 4 och motion 1980/81:1930 yrkande 9,
16. beträffande *tillverkning i Luleå av järnvägsräls*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1930 yrkande 10,
17. beträffande *finvalsverket i Luleå*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1930 yrkande 11 och motion 1980/81:1931 yrkande 1,
18. beträffande *vissa övriga projekt vid SSAB Luleå*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1931 yrkande 2,
19. beträffande *anslag till SSAB*
att riksdagen.
 - a) med anledning av proposition 1980/81:67 moment 1, med bifall till motion 1980/81:1930 yrkande 14 och med avslag på motion 1980/81:1926 yrkande 2 till *Lån till SSAB Svenskt Stål AB för rekonstruktionsändamål* på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 115 000 000 kr.,
 - b) med bifall till proposition 1980/81:67 moment 2 till *Lån till SSAB Svenskt Stål AB för strukturändamål* på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 17 000 000 kr.,
 - c) med bifall till proposition 1980/81:67 moment 3 till *Bidrag till SSAB Svenskt Stål AB* på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 1 645 000 kr.,
 - d) med bifall till proposition 1980/81:67 moment 4 medger att 454 000 000 kr. av de under anslaget *Lån till ett nytt handelsstålbolag för rekonstruktionsändamål* anvisade medlen används som avskrivningslån för förvärv av aktierna i AB Doman i enlighet med vad som anförs i propositionen,
 - e) med bifall till proposition 1980/81:100 bilaga 17 punkt G 5 till *Betalning av ränta och amortering på statens skuld till SSAB Svenskt Stål AB* för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 42 300 000 kr.,
 - f) med bifall till proposition 1980/81:100 bilaga 17 punkt G 6 till *Lån till ett nytt handelsstålbolag för rekonstruktionsändamål* för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 200 000 000 kr.,
20. beträffande *medelstillskott till vissa utvecklingsbolag*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:67 moment 6

och med avslag på motion 1980/81:599, motion 1980/81:1929 i ifrågavarande del och motion 1980/81:1930 yrkande 15 till *Medelstillskott till vissa utvecklingsbolag* på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.,

21. beträffande *administrationsanslag till utvecklingsfonden i Västmanlands län*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1928 yrkande 3.

Stockholm den 2 april 1981

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Erik Hovhammar (m) (mom. 12 och 19 a), Hugo Bengtsson (s) (mom. 1–11, 13–18, 19 b–21), Sven Andersson (fp), Nils Erik Wååg (s) (mom. 1, 9–21), Margaretha af Ugglas (m) (mom. 1–11, 13–18, 19 b–21), Lilly Hansson (s), Birgitta Hambræus (c), Tage Adolfsson (m), Lennart Pettersson (s) (mom. 1–11, 13–18, 19 b–21), Bengt Sjönell (c), Rune Jonsson (s), Hadar Cars (fp) (mom. 1–11, 13–18, 19 b–21), Karl Björzén (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Sivert Andersson (s) (mom. 12 och 19 a), Birgitta Johansson (s) (mom. 2–8, 12 och 19 a) och Christer Eirefelt (fp) (mom. 12 och 19 a).

Reservationer

1. Särskild kommission för stålindustrins metallurgiutveckling m. m. (moment 2)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Rune Jonsson och Wivi-Anne Radesjö (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet kan" och slutar med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Utskottet stöder förslaget i motion 1980/81:1930 (s) om att en särskild kommission skall inrättas med uppgift att planera stålindustrins metallurgiutveckling på längre sikt och den därtill knutna råvaruförsörjningen. På detta område behövs särskilda initiativ för att få till stånd en samlad lösning för hela branschen. Någon uppdelning mellan handelsståls- och specialstålsindustrierna är inte möjlig.

Kommissionens arbete bör enligt utskottets mening grundas på följande riktlinjer. Arbetet bör ske i samarbete med företagen och de anställda. Den industripolitiska huvudfrågan är hur den samlade svenska stålindustrin skall kunna trygga en rationell och konkurrenskraftig metallurgisk produktion och säkra råvarutillgången under de närmaste tio à tjugo åren. Under arbetet bör skilda delfrågor belysas och utvärderas, bl. a. frågor om skrotförsörjning på

längre sikt, om nya råjärnsprocesser och om den mellansvenska gruvindustrins framtid.

Kommissionen bör arbeta snabbt. Resultatet bör redovisas för riksdagen. En fråga måste dock behandlas med förtur, nämligen Spännarhyttans plats i den framtida metallurgistrukturen.

Utskottet anser det ytterst väsentligt att resultatet av den nyss nämnda kommissionens bedömningar kring Spännarhyttan föreligger innan det fattade beslutet om nedläggning av masugnen i Spännarhyttan och stålverket i Surahammar verkställs. Regeringen bör därför, som också anförs i motion 1980/81:1930 (s), omedelbart ta upp förhandlingar med Surahammars Bruks AB och ASEA om hur driften vid de nedläggningshotade anläggningarna skall kunna fortsätta under utredningsperioden.

Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av här angiven innebörd. Ett sådant uttalande överensstämmer helt med önskemålen i motion 1980/81:1930 (s) till den del motionen behandlas i detta avsnitt och tillgodoser också önskemål i motionerna 1980/81:324, 1980/81:325, 1980/81:1923, 1980/81:1928, 1980/81:1932 och 1980/81:1934. Även vissa förslag i motion 1980/81:1933 (vpk) tillgodoses delvis genom det här föreslagna uttalandet. Utskottet är dock inte berett att i övrigt tillstyrka de här behandlade förslagen i sistnämnda motion.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. *beträffande särskild kommission för stålindustrins metallurgiutveckling m. m.*

att riksdagen

a) med bifall till motion 1980/81:1930 yrkandena 1 och 2 och med anledning av motion 1980/81:324, motion 1980/81:325, motion 1980/81:1923 yrkande 1 i ifrågavarande del och yrkande 2, motion 1980/81:1928 yrkande 1, motion 1980/81:1932 i ifrågavarande del, motion 1980/81:1933 yrkande 10 i ifrågavarande del och yrkande 12 i ifrågavarande del samt motion 1980/81:1934 yrkande 2 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) (= utskottet).

2. Samordning av handelsstålsindustrin (moment 5)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 18 med "Utskottet ansluter" och slutar på s. 19 med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

I likhet med regeringen anser utskottet att det är angeläget att strukturomvandlingen inom handelsstålsindustrin fortsätter för att branschen skall stå bättre rustad inför framtiden. Berörda företag kan emellertid uppenbar-

ligen inte på egen hand komma fram till en lämplig struktur. Mot denna bakgrund anser utskottet att det behövs statlig medverkan för att den önskvärda samordningen skall komma till stånd.

Regeringen bör därför ta initiativ till att en plan utarbetas för samordning mellan de mindre handelsstålverken sinsemellan och mellan dessa verk och SSAB. Detta arbete bör självfallet ske i nära samverkan med företagen och de fackliga organisationerna. Arbetet bör också drivas i nära kontakt med den kommission med uppgift att planera stålindustrins metallurgiska utveckling under 1980-talet som har föreslagits i ett tidigare sammanhang (s. 33).

Utskottet föreslår att riksdagen ger regeringen detta till känna som sin mening. Genom ett sådant uttalande tillgodoses önskemål i motion 1980/81:1930 (s), liksom i viss mån i motion 1980/81:1933 (vpk). I övrigt avstyrks motion 1980/81:1933 (vpk) i här behandlad del.

dels att utskottet under 5 bort hemställa

5. *beträffande samordning av handelsstålsindustrin*

att riksdagen

a) med bifall till motion 1980/81:1930 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) (= utskottet).

3. Planering för specialstålsindustrin (moment 6)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 19 med "Utskottet delar" och slutar på s. 20 med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Som anförs i propositionen återstår inom specialstålsindustrin allvarliga strukturproblem, vilka måste lösas. Som instrument för samhällets medverkan i specialstålsindustrins strukturfrågor har den s. k. strukturdelegationen varit ett misslyckande.

Enligt utskottets mening bör regeringen nu låta utarbeta en samordnad plan för specialstålsindustrin. Som ett underlag för en sådan plan måste först 1977 års specialstålsutredning dateras upp. Därefter bör klargöras hur ett system för löpande information rörande marknadsutveckling, planerade strukturförändringar, lönsamhet, kapitalbehov och sysselsättning bör utformas. Det är vidare nödvändigt att precisera statsmakernas roll vad avser såväl planeringsarbetet som genomförandefasen. Klara besked måste ges om vilka krav som måste ställas på företagen.

Den typ av plan som utskottet syftar på gäller alltså inte någon detaljplanering. En sådan bör ske i resp. företag och i samverkan mellan företagsledningen och de anställda. Avsikten är i stället att – genom en strategisk planering av det slag som förekommer i många av våra konkurrentländer – få en samordning av de beslut som berör flera företag.

Exempel är val av produktionsinriktning, beslut om större investeringar och beslut om samverkan i forskning, produktutveckling och marknadsföring. En sådan planering av sysselsättningen ger de anställda trygghet och kommuner och regioner ett nödvändigt underlag för samhällsplaneringen.

Utskottet föreslår att riksdagen genom ett uttalande till regeringen ansluter sig till vad utskottet här anfört. Ett sådant uttalande överensstämmer med önskemålen i motionerna 1980/81:1930 (s), 1980/81:1932 och 1980/81:1938. Uttalandet ligger också delvis i linje med innebörden av förslagen i motionerna 1980/81:847 och 1980/81:1022. I de två sistnämnda motionerna begärs emellertid också åtgärder av regeringen för att få till stånd "motutredningar i facklig regi". Utskottet finner att det ankommer på de fackliga organisationerna att själva – utan anvisningar från riksdag och regering – ta de utredningsinitiativ de anser behövas. Mot här angiven bakgrund avstyrker utskottet motionerna 1980/81:847 och 1980/81:1022.

dels att utskottet under 6 bort hemställa

6. *beträffande planering för specialstålsindustrin*

att riksdagen

a) med bifall till motion 1980/81:1930 yrkande 4 och med anledning av motion 1980/81:1932 i ifrågavarande del och motion 1980/81:1938 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

b)–c) (=utskottet).

4. Statlig aktiemajoritet i SSAB, m. m. (moment 8)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "År 1978" och slutar med "i SSAB" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i kritiken i motion 1980/81:1930 (s) mot den nuvarande ägarfördelningen inom SSAB. De privata delägarna bidrar inte på något sätt finansiellt till en positiv utveckling av företaget. Alla kostnader bestrids av samhället. Denna situation blir alltmer oacceptabel.

Regeringen bör därför ta initiativ till förhandlingar med de privata delägarna i syfte att åstadkomma en förändring av ägarförhållandena i SSAB så att de motsvarar de olika parternas verkliga insatser.

Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av denna innebörd. Därigenom tillgodoses motion 1980/81:1930 (s) i här behandlad del.

dels att utskottet under 8 bort hemställa

8. *beträffande statlig aktiemajoritet i SSAB, m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1980/81:1930 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Finansiering av sysselsättnings- och utvecklingsfrämjande åtgärder inom SSAB (moment 11)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Rune Jonsson och Wivi-Anne Radesjö (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 23 med "Inte heller" och slutar på s. 24 med "ifrågavarande lån" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion 1980/81:1930 (s) att SSAB bör ha möjlighet att ta i anspråk ca 121 milj. kr. av ifrågavarande medel, vilka redan har anslagits som strukturlån och som rekonstruktionslån. Medlen bör kunna användas för sysselsättnings- och utvecklingsfrämjande åtgärder inom SSAB. Förslag till sådana projekt bör utarbetas genom regeringens försorg och därefter föreläggas riksdagen. Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av här angiven innebörd.

Genom ett sådant uttalande tillgodoses det här behandlade förslaget i motion 1980/81:1930 (s), liksom i sak även motion 1980/81:1929 i här behandlad del.

dels att utskottet under 11 bort hemställa

11. beträffande *finansiering av sysselsättnings- och utvecklingsfrämjande åtgärder inom SSAB*

att riksdagen med bifall till motion 1980/81:1930 yrkande 13 och med anledning av motion 1980/81:1929 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

6. Investering i granultillverkning i Grängesberg (moment 12)

Johan Olsson (c), Erik Hovhammar (m), Sven Andersson (fp), Tage Adolfsson (m), Bengt Sjönell (c), Karl Björzén (m) och Christer Eirefelt (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 24 med "Mot bakgrund" och slutar på s. 25 med "positivt resultat" bort ha följande lydelse:

Som redan nämnts planeras fullskaleförsök med granulerad höganrikad slig från Grängesberg äga rum under innevarande år. Industriminister Nils Åslin har i riksdagen den 22 januari 1981 – som svar på en fråga (1980/81:206) av Margareta Gard (m) om vidareförädling av slig från SSAB:s gruvor i Grängesberg – omtalat att fullskaleförsöken kommer att utvärderas först under hösten 1981. I detta sammanhang kan nämnas att delegationen för mellansvensk gruvindustri i en rapport nyligen har uttalat sig positivt om värdet av fortsatta försök (Ds I 1978:2 s. 131). Utskottet förutsätter att SSAB, om försöken visar sig framgångsrika, snarast möjligt efter genomförd utvärdering tar ställning till frågan om projektets genomförande och finansieringen av eventuellt erforderliga investeringar.

Mot denna bakgrund är utskottet inte berett att ställa sig bakom förslaget i motion 1980/81:1930 (s) att SSAB *nu* skulle uppmanas att genomföra de investeringar som behövs om en kommersiell tillverkning av granuler bedöms kunna ske. Utskottet är av samma anledning inte heller berett att förorda att medel *nu* ställs till förfogande för ifrågavarande investering, något som också föreslås i nyssnämnda motion. Av vad utskottet här anfört följer att även motion 1980/81:1933 (vpk) avstyrks i motsvarande del.

dels att utskottet under 12 bort hemställa

12. beträffande *investering i granultillverkning i Grängesberg*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1930 yrkande 6 och motion 1980/81:1933 yrkande 8.

7. Vidareförädling av malm från SSAB:s gruvor m. m. (moment 13)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Rune Jonsson och Wivi-Anne Radesjö (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 26 som börjar med "Efter den" och slutar med "och 1980/81:1932" bort ha följande lydelse:

Sedan delegationen för mellansvensk gruvindustri numera har avlämnat sin rapport står det fullt klart att dess verksamhet i väsentliga stycken utgör ett misslyckande. Det är därför, som anføres i motion 1980/81:1930 (s), av stor vikt att förutsättningarna för kulsinterverk samt för järnsvampverk och järnpulveranläggning i Grängesberg snabbt utvärderas av SSAB som äger och därmed har ansvaret för gruvorna. Naturligtvis måste de anställda delta i detta arbete. Vid utvärderingen bör det nära sambandet mellan SSAB:s produktion av råvaror för stålframställning och de övriga stålverkens utveckling beaktas. Utskottet förutsätter att företaget härvid samverkar med den kommission med uppgift att planera stålindustrins metallurgi som har förordats i ett tidigare sammanhang (s. 33).

Utskottet föreslår ett uttalande av riksdagen av här angiven innebörd. Genom ett sådant uttalande tillgodoses också motion 1980/81:1932 i här behandlad del.

Motion 1980/81:1930 (s) innehåller också, som nyss nämnts, ett förslag av innebörd att länsbegrävning av gruvorna i Håksberg och Blötberget bör fortsätta i avvaktan på resultatet av det ovan behandlade utvärderingsarbetet. Utskottet har erfarit att SSAB upphörde med länsbegrävningen kring årsskiftet 1980/81. Mot denna bakgrund kan utskottet inte förorda bifall till ifrågavarande motionsyrkande.

dels att utskottet under 13 bort hemställa

13. beträffande *vidareförädling av malm från SSAB:s gruvor m. m.*
att riksdagen
a) med anledning av motion 1980/81:1930 yrkande 7 och motion

1980/81:1932 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om vissa projekt i Grängsberg,

b)–d) (= utskottet).

8. Tillverkning i Luleå av järnvägsräls (moment 16)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Rune Jonsson och Wivi-Anne Radesjö (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 28 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "utskottets uppfattning" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i motionärernas bedömning att SSAB:s tillverkning av järnvägsräls så snart som möjligt bör föras över från Domnarvet till Luleå. Bl. a. av beredskapsskäl är det angeläget att tillverkning av järnvägsräls behålls i Sverige. Detta kan ske genom att erforderliga investeringar görs i Luleå och att tillverkningen koncentreras dit. Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av här angiven innebörd.

dels att utskottet under 16 bort hemställa

16. beträffande tillverkning i Luleå av järnvägsräls

att riksdagen med bifall till motion 1980/81:1930 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Finvalsverket i Luleå (moment 17)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Rune Jonsson och Wivi-Anne Radesjö (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 28 med "Mot bakgrund" och slutar på s. 29 med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den i de båda perspektivplanerna uttryckta uppfattningen att en genomgripande ombyggnad av finvalsverket i Luleå bör komma till stånd. Beslut härom bör fattas utan onödigt dröjsmål. Utskottet anser att regeringen under år 1981 bör lägga fram ett förslag för riksdagen rörande genomförandet av denna investering.

Riksdagen bör göra ett uttalande av denna innebörd. Genom ett sådant uttalande tillgodoses önskemålen i motionerna 1980/81:1930 (s) och 1980/81:1931 i här behandlade delar.

dels att utskottet under 17 bort hemställa

17. beträffande finvalsverket i Luleå

att riksdagen med anledning av motion 1980/81:1930 yrkande 11 och motion 1980/81:1931 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Anslag till SSAB (moment 19)

Under förutsättning av bifall till reservation 6

Johan Olsson (c), Erik Hovhammar (m), Sven Andersson (fp), Tage Adolfsson (m), Bengt Sjönell (c), Karl Björzén (m) och Christer Eirefelt (fp) anser att utskottet under 19 bort hemställa

19. beträffande *anslag till SSAB*

att riksdagen

a) med bifall till proposition 1980/81:67 moment 1 och med avslag på motion 1980/81:1926 yrkande 2 och motion 1980/81:1930 yrkande 14 till *Lån till SSAB Svenskt Stål AB för rekonstruktionsändamål* på tilläggsbudget II till statsbudgeten 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 85 000 000 kr.,

b)-f) (= utskottet).

11. Medelstillskott till vissa utvecklingsbolag (moment 20)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Rune Jonsson och Wivi-Anne Radesjö (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 29 med "Utskottet stöder" och slutar på s. 30 med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det angeläget att de tre investmentbolagen Dala-Invest AB, Ludvika Industri AB och Oxelöinvest AB får förstärkta resurser. Regeringens förslag om ett medelstillskott av sammanlagt 20 milj. kr. till de tre bolagen är enligt utskottets bedömning inte tillräckligt. I stället bör vart och ett av de tre bolagen tillföras 15 milj. kr. Bolagens möjligheter att stärka sysselsättningen på resp. ort kommer härigenom att öka betydligt. Utskottet ansluter sig sålunda till förslaget i motion 1980/81:1930 (s) att sammanlagt 45 milj. kr. skall anvisas som medelstillskott till vissa utvecklingsbolag. En sådan resursförstärkning ligger också i linje med vad som föreslås i motionerna 1980/81:599 och 1980/81:1929.

dels att utskottet under 20 bort hemställa

20. beträffande *medelstillskott till vissa utvecklingsbolag*

att riksdagen med bifall till motion 1980/81:1930 yrkande 15 samt med avslag på proposition 1980/81:67 moment 6, motion 1980/81:599 och motion 1980/81:1929 i ifrågavarande del till *Medelstillskott till vissa utvecklingsbolag* på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 45 000 000 kr.

*Bilaga***Pressinformation från SSAB Svenskt Stål AB den 6 mars 1981
(utdrag)**

Styrelsen för SSAB Svenskt Stål AB ställer sig bakom den översyn av företagets långsiktiga strukturplan som arbetats fram av företagsledningen. Med hjälp av den nya planen räknar SSAB-ledningen med att snabbt förbättra rörelseresultatet med minst 100 miljoner kronor om året.

Den nya planen innebär att koncernens metallurgiska kapacitet bantas genom att den mindre masugnen i Oxelösund läggs i malpåse och att verksamheten vid elektrostålverket i Borlänge anpassas till konjunkturen. Förutsättningarna för SSABs mellansvenska gruvor bedöms som små. Järnmalsbrytningen i Stråssa måste upphöra till sommaren, medan verksamheten i Grängesberg och Dannemora drivs vidare under förutsättning att förlusterna kan begränsas.

För att underlätta den kommande personalreduceringen och medverka till nya anställningar skall en ny organisation för övertalighet införas. Den skall dessutom genomföra motiverade reservarbeten och utbildning samt vara helt skild från den normala verksamheten.

Bakgrunden till den nu presenterade översynen är den bekymmersamma stålkonjunkturen i Västeuropa som orsakat bolaget ökade avsättningssvårigheter och försämrat resultat. SSABs förlust för 1980 uppskattas till drygt 600 miljoner efter avskrivningar och räntor.

Under de tre senaste åren har gruvdivisionen gått med 178 miljoner i förlust efter avskrivningar. I planen fastslås att verksamheten vid de mellansvenska järnmalsgruvorna saknar förutsättningar att långsiktigt nå lönsamhet. Omfattande åtgärder för resultatförbättring har inletts. Under den närmaste 2-årsperioden skall därför förlusterna hållas på så låg nivå som möjligt genom fortsatta rationaliseringar och ökad produktivitet samtidigt som brytningen koncentreras till de mest högvärdiga malmpartierna. Den tekniska livslängden för gruvorna i Dannemora och Grängesberg bedöms till ca 8-10 år utan nya omfattande investeringar. Järnmalsbrytningen i Stråssa måste dock upphöra i sommar på grund av avsättningssvårigheter.

Gruvdivisionen har ca 1 300 anställda.

En minskad gruvproduktion berör också direkt koncernens järnvägsrörelse TGOJ. De förhandlingar som inletts med SJ i ägarfrågan måste därför drivas vidare med avsikt att integrera TGOJs trafik med det svenska järnvägsnätet. Långsiktigt har SSAB inga förutsättningar att själv driva järnvägsrörelsen.

Totalt har TGOJ drygt 700 anställda inom järnvägsrörelsen.

För att komma tillrätta med överkapaciteten på råstålsområdet måste ytterligare bantningar ske av de metallurgiska enheterna.

I Oxelösund koncentreras verksamheten till den stora masugnen som under sommaren skall ställas av för reparation. När ombyggnaden är färdig stängs den mindre masugnen och läggs i malpåse. Samtidigt kommer en ny teknik, s. k. bottenblåsning, att monteras in på LD-konvertern i stålverket.

Åtgärderna medför att personalbehovet kan minskas med ca 200.

Det nya elektrostålverket i Borlänge anpassas till en produktion av ca 275 000 ton och utnyttjas som reglerkapacitet. Härigenom kan den äldre av de två stränggjutningsmaskinerna ställas i malpåse.

Personalbehovet minskar mot tidigare planer med ca 300 befattningar och kan i dagsläget beröra ca 100 anställda.

Den metallurgiska kapaciteten i Luleå bibehålls. Av planen framgår också att verksamheten vid den nu avstängda mindre masugnen icke kan återupptas förrän det motiveras av efterfrågan.

Metallurgidivisionen har en samlad förlust på 907 miljoner kronor för åren 1978–1980.

Planerna på ett nytt koksverk i Oxelösund avskrivs. Orsaken är det minskade koksbehovet samt SSABs ekonomiska situation. Verksamheten vid det nuvarande koksverket drivs vidare så länge som behov föreligger och verkets tekniska standard kan upprätthållas med begränsade reinvesteringar. Därefter avvecklas verksamheten.

Med den nya planen minskar SSAB-koncernen sin metallurgiska kapacitet med ytterligare 500 000 ton. Men av planen framgår att detta inte är den slutliga lösningen för metallurgin.

Helt avgörande för den framtida strukturen är utvecklingen inom koncernens valsande divisioner. Det är därför ytterst viktigt att den kraftfulla satsningen på tunnplåtssidan i Domnarvet ger resultat och att den nya anläggningen når planerade volymer och bestående lönsamhet. Pågående kraftfulla marknadsansträngningar måste därför ge resultat.

En förutsättning för fortsatt metallurgisk drift i Oxelösund i framtiden är att den positiva utvecklingen vid grovplåtdivisionen i Oxelösund fortsätter och att divisionen når lönsamhet.

För fortsatt tvåhyttedrift i Luleå gäller att divisionerna Profiler och Specialprodukter når lönsamhet. Därefter får en ny prövning av verksamheten göras.

Innehållsförteckning

<i>Ärendet</i>	1
<i>Proposition 1980/81:67</i>	1
Förslag	1
Huvudsakligt innehåll	2
<i>Proposition 1980/81:100</i>	2
<i>Motioner</i>	3
<i>Uppgifter i anslutning till vissa av de aktuella förslagen</i>	7
Stålindustrins skrotförsörjning	7
Samordning av handelsstålsindustrin	9
Planering för specialstålsindustrin	11
Håkansboda-projektet	12
<i>Urskottet</i>	12
Inledning	12
Metallurgi och insatsvaror, m. m.	14
– Stålindustrins skrotförsörjning	14
– Kommission	15
– Plasmateknologin	17
– Ny gruv- och stålpolitik	17
Samordning av handelsstålsindustrin	18
Planering för specialstålsindustrin	19
SSAB	20
– 1978 års beslut om rekonstruktionslån m. m.	20
– Ägarförhållanden m. m.	21
– Perspektivplaner m. m.	22
– Gruvdivisionen	24
– Övriga divisioner	27
Särskilda statliga insatser	29
Hemställan	30
<i>Reservationer</i>	33
1. Särskild kommission för stålindustrins metallurgikutveckling m. m. (s)	33
2. Samordning av handelsstålsindustrin (s)	34
3. Planering för specialstålsindustrin (s)	35
4. Statlig aktiemajoritet i SSAB, m. m. (s)	36
5. Finansiering av sysselsättnings- och utvecklingsfrämjande åtgärder inom SSAB (s)	37
6. Investering i granultillverkning i Grängesberg (m, fp, 2 c)	37

7. Vidareförädling av malm från SSAB:s gruvor m. m. (s)	38
8. Tillverkning i Luleå av järnvägsräls (s)	39
9. Finvalsverket i Luleå (s)	39
10. Anslag till SSAB (m, fp, 2 c)	40
11. Medelstillskott till vissa utvecklingsbolag (s)	40

<i>Bilaga:</i> Pressinformation från SSAB Svenskt Stål AB den 6 mars 1981 (utdrag)	41
---	----